Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 20 апрель, 1976 шу. • № 48 (5275). • Мах 2 кеп.

Советски Союза къахьегамхой! КПСС XXV съезда исторически решенеш, иттлагІча пятилетка сийлахь-йоккха программа кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабе!

Коммунизм хьалъеча керда толамаш даха дІахьалхашкахьа долле!

(1976 шера 1 Майна хетадаьча КПСС ЦК ТІахьехамашцара).

КЪАХЬЕГАМА ЦІЕЙ ДОЛЧА ДИЙНАХЬА

КЪАЬСТТА ЧІОАГІА ХЬИНАР АЙДАЬ КЪАХЬИЙГАР ЕРРИГСОЮЗНИ ЛЕНИНСКИ КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИКЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША

ПАРТЕ ТІАХЬЕХ

Парте XXV съезда решенеш вахарс кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь шоаш ца кхобеш къахьегаш ба советски нах укх майна хьалхарча деношка. Іалаьмате чІоагІа къахьегамеи политически хьинар айденна чакхдаьлар вай мехка Ерригсоюзни коммунистически субботник. Лакха овсарле йолча, паргІатача къахьегама цІей дир ленински аьнна вай цІи йоакхача цу субботниках Майна хетадаьча КПСС ЦК тІахьехамашца дегаш ураоттадаьча вай халкъо.

Берригача советски нахаца цхьана иттлагІа пятилетка бІубенна дІайолаяьй Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. ТІехкхоачашъяьй продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план.

Производства эффективностен балха дикалеи пятилетка я аьнна хьакхайкаяьй иттлагІа пятилетка. ТІатІа шерагІа баржаш латт вай республике СССР 50 шу дизарэ цІерагІча Грозненски химкомбината дІаболабаь «ХІара балха денна — дикала Знак» яха башха-дика болам.

Советски Союза къахьегамхой! Къахьегама овсарлеи производства эффективности хаддаиза лакхлургйола, тІехдика продукци дукхагІа арахецаргйола гІулакх де!

— Советски Союза къахьегамхой! Экономикеи халкъа хьал-торои дІахо айяр духьа производства эффективности балха дикали лакхъе!

ЛакхагІа айе 1976 шера план толаме кхоачашъяр духьа лелаеча социалистически яхьа байракх!

— Сийлен хоастами хилба производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа, 1976 шера план толаме кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме хьалхаьнна йолхача къахьегама коллективашта, производстве хьалха латтараштеи новаторраштеи!

Парте цу тІахьехамашца нийса боагІаш ба грозненски химикаша дІаболабаь а итташ йолча предприятеца хьаллаьца а бола болам.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш советски наха даьха толамаш кІаззэе а хоалуш да. Бакъда карагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш оамал яц цар. Цар тІатІа дукхагІа уйла тІайохийт долаш дола кхоачамбоцараш дІадахара, керда торонаш оарцагІъяхара. Вай республика хьанийцача кІезига дац хІанз а де дезараш. Дукха предприятеш, гІишлош ю организацеш я хІанз а ритмично болх ца беш, шоай производственни планаш кхоачаш ца еш. Юрта боахаме йолаш я цхьатарра Іалама хьалаш доллаше а тайп-тайпара хьувкъамаш дола, тайп-тайпара хьайбай продукташ йоаха совхозаш, колхозаш, кІезига моттигаш яц бедалах, материалех бизза пайда ца эцаш, хІаман кхом ца беш. Уж дешаш къоастадаиза даргдолаш дац. Цу тайпара гІулакх къоастадар ленински хьисапе болх белга да.

Парте тІахьех:

— Советски Союза къахьегамхой! ДІадохийтар кІезигагІа а долаш халкъа боахама планаш кхоачаши матІехкхоачаши яр духьа хьинаре къовсам лоаттабе! Мамогга чІоагІъе планови, технологически, къахьегама дисциплина! Хьурмат деш пайда эца производства кхоачамех, материальни, къахьегама. финансови ресурсаех!

Парте советски наха массаза а хьийхаб даьхен рузкъа ваамдоаха, халкъа хьал-торо айеш бола нийса никъ. ХІаьта цу чаькъа тІа массаза а хьалха хиннаб коммунисташ. Тахан парте гІахьех:

— Коммунисташ! КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама хьалха хила, нах вІаштІехьбоаха хьинаре организатораши кхетам лураши хила!

Эггара бехктокхаме ха я хІанз хьаэттар. ИттлагІча пятилетка толам баккхара лард йолла ха я из. ХІаьта ЦхьоалагІча майна хьалхарча деношка парте хІара къахьегамхочун декхараш белгалду. Промышленноста болхлой декхар да технически прогресс сихъе, производственни мощностяш сихагІа караерзае а дикагІа пайда эца а, советски наха дикагІа дола товараш дукхагІа лоаттаде Керда объекташ сихагІа болх бе йолаялийтар, балхаш сихеи дикеи а деш, дІадодар кІезигагІа а хулийташ гІирсаш хьаллар гІишлошъерий керттера декхар да.

— Промышленноста болхлой! Вай даьхен индустриальни низ дІахо дегІабоалабареи чІоагІбареи даькъера КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабе! Технически прогресс сихъергйола, производственни мощностяш сихагІа караерзаергйола, царех пайда дикагІа эцаргбола гІулакх де!

— ГІишлошъяра болхлой! Къовсам лоаттабе капитальни гІирсаш хьалдара даькъе КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдар духьа! Шоай ханнахьа болх бе йолаялийта керда объекташ! Сиха, дика, кхоме, хІанзарча технически ларда тІа хьалде гІирсаш.

Лаьттах, техниках, удобренеех хьаькъалца пайда эцаро, производствана дІахо а специализации концентрации яро лаьтта леладераш торо лургья мехка дукхагІа ялат, хьайбай продукташ яла. Парте тІахьех:

— Юрта боахама болхлой! ТІагІертте къовсам лоаттабе КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа, юртбоахама производства эффективность лакхлургйола гІулакх де! Пайда дикагІа эца лаьттах, техниках, удобренеех, ерригача материальни ресурсаех! Хьинаре чакхбаха боахамий юкъарча кооперированеи агропромышленни интеграцеи ларда тІа производствана специализации концентрации яра тІаберзабаь никъ!

— Колхозхойи совхозий болхлойи! ШерагІа йоаржае лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха продукташ дукхагІа яхари паччахьалкхенга йохкари духьа лелаю социалистически яхь! БІаьстан юхье кхашка ду балхаш тІехдика чакхдоахаргйола, 1976 шера хьувкъам чІоагІа лакхбергбола гІулакх де!

Парте ТІахьехамашта жоп луш советски нах кхы а айхагІа кхоталу партена гонахьа, кхы а чІоагІагІа низ тІабахийта къахьег. Цар уйлаши дагардари хьагойт вай дерригача вахара укх лозунго:

— Марксизма-ленинизма байракхаца, Коммунистически парте кулгалца — коммунизм хьалъеча керда коталонаш яха дІахьалхашкахьа долле!

Пятилетка фонд совъяьккхар

Вай Сийлахь - йоккхача Даьхен массе а миІинге санна хьинаре дакъа лоацаш, шоашкара доагІар дукхагІа кердача пятилетка фонда юкъе дахийта гІерташ Ерригсоюзни ленински коммунистически субботнико къахьегаш хилар Нохч - ГІалгІайчен городашкара, районашкара къахьегамхой. Шоаш мел дер дикала Знак йолаш чакхдаккха гІерташ болх бир заводий, фабрикай цехашка, гІишлон площадкашка, колхозийи совхозийи кхашка, хьайбай фермашка, городаши юрташи тоаяь хозъеча. Массе а моттигашка дегаш айденна, гІозбаьнна бар нах доккха къахьегама цІей — ленински коммунистически субботник хиннача дийнахьа.

Цу дийнахьа 150 процент дийнахьара норма кхоачашъе дош а денна ворхІ эзар совгІа комсаш лелаераш хилар Наурски района боахамий бешамашка болх беш.

13,5 эзар саг хилар субботнике дакъа лоацаш лоамаи районе — Веденски района боахамашка.

174 производственни коллектив балха араьлар «цІе шоатта» долча дийнахьа Назрановски районе. Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» яхача заводе лоацца митинг а яь дІадоладир субботник. Цу дийнахьа даьккха 1800 сом ахча пятилетка фонде дІахьожадир.

Дуккхача хьалха латтача производственникаша 120—150 процент дийнахьара нормаш кхоачашъеш болх бергба аьнна денна дош сийленца кхоачашдир. Царех ва КПСС XXV съезда делегат, «Малгобекнефть» НГДУ буровой бригада мастер Ш. Эсмурзиев, химически комбината электромонтер В. Алексеев, А. Шерипова цІерагІча ножай-юртовски колхоза тракторист А. Аюбов, кхыбараш.

Субботник чакхдаьлар. Цу дийнахьа баьча балха хьалхе яьча итогаша хьахьокх республика къахьегамхоша лоархІам боллаш дакъа юкъе а хьош пятилетка фонд совъяьккхалга.

Столовейи ресторанийи треста снабжене база коллективо хьинаре дакъа лаьцар коммунистически субботнике. Коллективацарча 85 болхлочох 40 саг шоай балха моттигашка болх беш хилар, хІаьта 45 саг керда хьалъеш латтача база комплекса гонахьа гаьнаш йогІаш, планировка еш, лаьтта шаьрдеш, ков цІендеш хилар.

И. ПЛИЕВА сурт.

СУРТА ТІА: коартолаш дІаювш я Аушев Ювсапеи Бузуртанов Махьмад-Гиреи агрегаташ.

И. ПЛИЕВА сурт.

КОАРТОЛИЙ КХАШКА

КПСС XXV-гІа съезда тІанийцача «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттерча лостамаш» тІа белгаллоаккх, вай мехкарча бахача наха эша кхачаи продукташ дІахо дукхагІа яха езилгеи царца дикагІа уж Іалашбе безилгеи. Из лоархІамера декхар кхоачашдеча шоашкара доагІаш дола дакъа юкъедахьа лерхІаш ба Назрановски районерча «Экажевский» совхоза болхлой.

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера 500 гектара тІа коартолаш кхее эзаш ба уж. Цу гІулакха боахаме вІашагІъеллай 11 механизировании звено. Царна керте оттабаьб дуккхача шерашка из культура кхееш шоай балха говзал лакхъяь бола механизатораш. Царех ба Социалистически Къахьегама Турпал Албогачиев АртагІа, правительственни совгІаташца белгалбаьха Угурчиев Іамирхан, Аушев Ювсап, Бузуртанов Махьмад-Гири, кхыбараш.

Йоккха балха говзал йолча цу нахага хьалхле а йолаш, 4-гІча апреле коартолаш дІае болабелар совхозе. Эггара хьалха шиъ кхай тІа — 50 гектара тІа коартолаш дІайийна яьлар Аушев Ювсапа кулгалдеча механизировании звено коллектив. Цунна тІеххьа коартолаш дІайийна баьлар Албогачиев АртагІа звеноцара болхлой. ХІана кхыча звеноша та новкъостал деш ба уж, коартолаш сихагІа дІайийна яхар духьа.

— Парте XXV-гІча съезда решенеш кхоачаш а еш, укх шера доккхий декхараш тІанийцад тха совхоза коартолаш лелаеча звеноша, — йоах Экажкъонгий-Юртарча отделене агронома Арчаков Беслана. — ХІанзале а 360 гектара тІа коартолаш дІайийнай оаха. ДІаювш йола ерига коартолаш «Лорх» яхача дикача фух я. Хьалха дІадахача шерашка а тха лаьтташка шоаш дика хьувкъилга хьахьекхад цар. Хетаргахь, нагахьа санна, йоачаша новкъарло ца йойя, 20-гІа апрель хьатІакхачалехьа коартолаш дІайийна даргда тхо.

Агронома цІераш яьхар коартолаш дІаювча шоай ден нормаш икъаи-ахаззеи — шоаза кхоачаш а еш хьинаре къахьегача кхалпаьха. Царех ба С. Экажева, Л. Берсанова, Ф. Балаева, Л. Гагиева, кхы дуккхабараш.

Доккхий декхараш да коартолаш кхееча механизировании звеной коллективаца укх шера шоашта хьалхашка оттадаьраш. ПланагІа 100 центнер йолаш, хІара гектара тІара 130 центнерал кІезигагІа йоацаш коартолаш чуэца дош денад цар. ХІаьта цхьабараша тІанийца декхараш кхы а доккхагІа да. Масала, Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев АртагІа кулгалдеча механизировании звеноцарча болхлоша дош деннад шоашта тІачІоагІъяьча 50 гектарах хІаране тІара 170 центнер коартолаш чуэца. 140 центнерга кхаччалца коартолаш чуя лерхІаш ба Аушев Ювсапеи Угурчиев Іамирханеи звеношцара бараш.

Коартолаш дІаювш боахкача механизатораштa, болхлошта юкъе шерагІа яржаш латт социалистически яхь.

М. РАШИДОВ.

Дика къахьийгар

Берригача советски наха санна, дика вІашагІкхийтта къахьийгар Грозненски «Автоспецоборудование» опытно - экспериментальни завода болхлоша ленински шоаттдийнахьа. Цу дийнахьа балха араьнна хилар 792 саг. Царех 347 саго 25 эзар сома мах бола маьхера продукци кийчйир, хІаьта шоаш даьккха 1700 сом ахча иттлагІча пятилетка фонде дІачуделар.

445 саг завода цехашка, коа цхьалхло еш, цІенъеш хилар. Цар хоза тоайир шоай предприятена хьатІайоагІа улица а.

Балха араьлар 5835 саг

Къаьстта дика къахьийгар Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа Нохч-ГІалгІай транспортни управлене болхлоша. Управленена чуйоагІача предприятешкара 17 апреле балха араьлар 5835 саг. Царех 4320 болхло производстве къахьегаши вожаш 1515 саг предприятей коашка, гонахьарча моттигашка, улицашка лостам беши хилар.

Ден йола норма 102 процент кхоачаш а еш, 45 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш дІаюха дикъар транспортникаша, 960 эзар тонно-километр йир. Цар дІа-юха бигар 250 эзар саг пассажираш, 4 миллиони 100 пассажиро - километр йир. Пассажирашкара мах а эцаш таксеша 135 эзар километр йир.

Управленерча ремонтникаша ремонт а яь кийчйир 121 автомобили 75 агрегати, транспортникаша арахийцар 135 эзар сома маьха продукци. Шоаш цу дийнахьа даьккха 12 эзар сом иттлагІча пятилетка фонда юкъедихьар цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

МАШИНАШЪЕРИЙ ТОЛАМ

Коммунистически субботнике 120 эзар сома маьха промышленни продукци арахеца дош делар «Красный молот» завода коллективо. Из дош сийленца кхоачашдаьд машинашъераша

ВиЪ эзар гаргга саг болх беш хилар заводе субботник хиннача дийнахьа. 128 эзар сома маьха продукци арахийцар машинашъераша, шоаш денна дош 103,1 процент кхоачаш а деш.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле яьккхар № 5 йолча мехкдаьтта аппаратура арахецача цеха коллективо (цеха начальник М. И. Андросов, парторганизаце секретарь П. А. Зевилов). ТІанийцача социалистически декхарех 32 эзар сома балхаш кхоачашде дезаш яр из коллектив, шоаттдийнахьа Оренбургски газ йоаллача моттига лаьрхІа С—201 марках йола блок хьайир цар. Цун мах 34,9 эзар сом ба.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар коммунисташ Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Н. Г. Рыженков, В. Т. Кузьмин, А. И. Колесников керте латта бригадаш. Ден нормаш 160 процент кхоачашйир хІара бригадо.

С. ШАДИЕВ.

НАЬСАРХОША—ШОАТТДИЙНАХЬА

Дохк доаллача Іуйренна шоаш лаьрхІа хиннача тайпара барттайна араьлар Назрановски района къахьегамхой Ерригсоюзни коммунистически субботнике. Цу гІулакха лаьрххІа районе вІашагІъелла яр штаб (начальник Б. И. Гандалоев).

Цу дийнахьа болх беш хилар 29200 саг. Царех производстве болх беш хилар 6300 саг, хІаьта лостам беш, улицаш цІенъеш, кІир тохаш, кхыдола балхаш деш 21900 саг хилар. Цар дІаегІар 15 эзар га.

Наьсархоша арахийцар 202 эзар сома маьха продукци. Пятилетка фонде дІачуделар 11 эзар сом ахча. Из хул дІадахача шера хинначул 500 сом дукхагІа.

С. АЛИХАНОВ.

Лакха овсарле йолаш

Лакха овсарле йолаш ленински субботнике болх беш хилар МагІалбике 20 эзар совгІа саг — промышленни предприятешкара, города учрежденешкареи организацешкареи, района совхозашкара къахьегамхой, школашкара дешархой, пенсионераш, цІен-ноаной.

Дегаш гІоздаьнна, къахьегама хьинар айденна бар цу дийнахье массанахьа. Субботнике арабаьннарий хьалхарча мугІарашка бар коммунисташ. Бурув деттача балхий управленера бІаь совгІа инженераши гІулакхера нахи бар керда хьалъеча вышкашта лардаш ехкаш. «Грознефть» объединене оборудованена ремонт еча базе массанена хьоккхам луш болх бир токара БРО парторганизаце секретара Полкаев Вахас. 180 процент норма кхоачашйир цо. Ремонт ерех цхьаккха а саг цаІ-ах норма ца йоаккхаш вісанзар.

Городера пхи бІаь совгІа саг хилар совхозашка комсаш хьаеллачеи дІайогІачеи новкъостал деш. Вознесенски газ чакхйоахача заводера, города учрежденешкара бІаь итт саг вар «Кавказ» совхозе комсаш дІайогІаш.

— Тха болхлошца цхьана цар дІаегІар ялхайтта гектара тІа комсаш, — йоах совхоза директора П. А. Бусева. — 1500 сом ахча делар оаха иттлагІча пятилетка фонде.

Х. АДАМОВ.

СОВГІАТАШ ДІАДЕННАД

ИйслагІча пятилетка заданеш кхоачашъеча белгалбаьннача машиностроенеи энергетикаи болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гІулакхерча наха орденаши медалаши дІаялара хетаяь торжественни собрани хилар КПСС обкома политически деппара ЦІагІа.

Парте XXV съезда решенеш кхоачашъеча кхы а чІоагІагІа хьинар айдаь республика машиностроенеи энергетикаи болхлоша къахьегаргхилар лоаш къамаьл а даь совгІаташ деннараштa боккха ловца а баькха уж царна дІаделар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

* * *

Республика гІишлой организацей хьалха латтача болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гІулакхерча наха Даьхен деза совгІаташ — ийслагІча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяр бахьан долаш царна еча СССР орденаши медалаши дІаялара хетаяь иштта торжественни собрани хилар Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне зала чуа.

СовгІаташ дІалуш Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цІерагІа совгІаташ деннараштa моаршал кхайкадар, иттлагІча пятилетке республика гІишлошъераша керда толамаш дахар лоаш хилар белгалдаьккхар.

* * *

КПСС обкома, Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ Памятни знак Шалински района XX партсъезда цІерагІча колхоза дІаялара хетаяь торжественни собрани хилар.

ИйслагІча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяр бахьан долаш денна совгІат дІалуш колхозхой даькъала бийцар. Царна чІоагІа ловца баькхар парте обкома шоллагІча секретара М. Ш. Баматгиреева.

* * *

Торжественни хьале, чІоагІа ловца а боаккхаш КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Памятни знакаши Сийлен грамоташи хьинаре къахьегаш ийслагІа пятилетка чакхъяккхарах дІаелар «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно - экспериментальни завода коллектива КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова, «Электроприбор» яхача завода коллектива — КПСС обкома бюро члена, парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова, «Чечингремстройбыт» гІишлой управлене коллектива — КПСС обкома бюро члена, Нохч-ГІалгІай облсовпрофа председатела О. С. Беляева, Мичурина цІерагІча урусмартановски совхоза коллектива — КПСС обкома бюро члена, парте Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова, «Сунжанефть» НГДУ коллектива — КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова, чхьагІара - коньячни комбината коллектива — парте обкома бюро члена, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен комитета председатела В. И. Белозерова, «Старогрознефть» НГДУ коллектива — КПСС обкома бюро членалла кандидата, парте обкома организационно - партийни балха отдела заведующе В. И. Дмитриенкос, вІашагІтехача Грозненски ТЭЦ-а коллектива — КПСС обкома бюро членалла кандидата, халкъа тІахьожама республикански комитета председатела Р. А. Саламовас, барзкъаш тегачеи ремонт ечеи Грозненски фабрика коллектива — КПСС обкома членалла кандидата, ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Т. У. Махмудхаджиевас, Нохч-ГІалгІай респотребсоюза универсальни база коллектива — Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела заместителa Н. К. Байбулатова.

КПСС XXV съезда решенеш — вахаре

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ ЛАКХАЧА БОАРАМ ТIА

КПСС XXV съезде дийцача дешашта юкъе лоархIаме моттиг дIалаьцар идеологически балха дешаша — къахьегамхошта политически кхетам балара, цар коммунистически сакхетам лакхбара хьалхашка латтача декхараша.

— «Вай строя низ, — аьлар КПСС XXV съезде нов. Л. И. Брежнева, — наьха сакхетам чIоагIа хиларах латт. Цудухьа коммунистически сакхетам болаш, коммунизм хьалъе говзал а денал а дIакхоачаргдолаш нах кхебара деша даим йоакхо еш хьайоагIа парти. Цунца дувзаденна съезде чIоагIа терко йир наха юкъера идейно-кхетама болх чIоагIбара, цун эффективность лакхъяра деша. Идеологически балха эффективность лакхъяра декхараш комплексно чакхдаха деза, йоахар съезде, вешта вьлча, бахача наха, цар тайп-тайпарча социальни группай башхалонаш теркал а еш, идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам балара балха цхьоагIо Iалашъе. Цу кердача лостамо тха партийни организацега, агитаторашкара, политинформаторашкара, пропагандисташкара, лекторашкара идеологически болх эргабаьккха тоабаэ дIадех. ХIара шера хьайбаш кхаш леладерий, сома бешамаш лелаерий, иштта балха кхыча участкай коллективашта юкъе кхетама болх чакхбахара агитатораш, политинформатораш хьожабу «Путь к коммунизму» колхоза парткомо. Шоашта тIаднлла из партийни декхар дизза, берриге низ а знанеш а дIалуш кхоачашду идеологически балха болхлоша коммунисташа П. А. Бобровске, Д. Х. Мейриева, М. И. Зыкова, П. С. Покидкос, В. М. Хаштырова, Х. А. Амриева, иштта кхыбараша. Лакхача идейно-политически боараме, оалаш дола дош наьха кер чу дужургдолаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбоахаш вIаштIехьбоах цар шоай болх.

КПСС XXV съезда решенеша марксистско - ленински дешар эргадаьккха тоадар дIадех тхогара. Политически экономически дешар эффективни хилийтара, цу дешара хIара къахьегамхо юкъеозара дукха да тха де дезаш. Тхо долча болх беш я марксизма - ленинизма лардий 2 кружок, шиъ комсомольски дешара кружок, семинарски группа, кхаш леладерий экономически дешара кружок. Цхьабакъда селхан даьчох кхоачам бе йиш яц тха тахан. Тхоай кхоачамбоацараш гучадаха декхарийла да тхо уж дIададахара. Кхаш леладерий экономически дешара кружоке дакъа лоацаш кIезига ба нах. Берриге колхозхой цу дешара юкъеоза лаьрхIад оаха. Из декхар тIадиллад коммунисташта А. К. Момотовайнеи И. Т. Чеботаревайнеи. Иштта дукха кхоачамбоацараш да хьайбаш леладерий экономически дешар вIаштIехьдоаккхача а, цу хьакъехьа дуккагIа бола бехк коммуниста А. Б. Даутова ба.

КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаьча декхараша дIадех къахьегама овсаре лакхъяра керттерча балха формаех цаI йола социалистически яхь шерагIа йоаржаяр. Цу хьакъехьа кIезига дац даьо, цхьабакъда де дезаш кхы а дукхагIа да. Социалистически яхье хIара колхозхо, хIара коллектив юкъеозара, цхьа лерттIа система вIаштIехьъяккха еза тха.

ХIанз партийни организацена хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да КПСС XXV съезда материалашта пропаганда яри кIоаргга яж Iомаяри. Съезда идеяш хIара коммуниcтага, хIара советски сагага дIакхачийтар, — яьхад съезде нов. Л. И. Брежнева, — пропагандистий, агитаторий, политинформаторий хинна ца Iеш вай берригача партийни активистий сийлен декхар да. Съезда материалаш къахьегамхошта дIайовзийтара де дезарий план оттаяьй колхоза парткомо. ХIанз из болх беш ба тха партийни активисташ. Шоай гIулакх цар цIенхаштта лелалдарга, цун бехктокхам кхетабарга хьежжа хургба цу балхах хьабоалаш бола пайда а.

Съезде дукха терко йир общественни организацей болх тоабара деша. 500 совгIа саг юкъевоагIа тха колхоза профсоюзни организацена. Дукха ду профсоюзни организаце къахьегамхой дарбан-салоIама дешай, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь вIаштIехьйоахача дакъа лоац, цар къахьегамеи салоIареи хьашташка хьож. Цхьабакъда хIаьта а КПСС XXV съезда решенеша дIа ма-дехха вIаштIехьбаьккхабац профкомо шиш болх. Эсала, хьалхле ца гойташ лакъа лоац профкомо колхозхой культурно-массови хьашташ кхоачашдеча, йиззa йоакхо яц механизаторий культурни салоIам вIаштIехьбаккхара.

КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева дег тIара дукха дIайха дешаш вьлар парте решенеш кхоачашъяра тIехьа къовсам ловттабеча Ленински комсомола адресагIа. Комсомольски организаце болх даим тоалуш латт. Кагирхой организацена керте латт къона коммунист Н. Н. Усанов. Массадолча дикача гIулаккашта хьалхле лелаю комсомольцаша. Уж ба тайп тайпара, сакъердаме цIейш, сайренаш кийчъераш, спортивно-массови мероприятеш чакхйоахараш. Вешта аьлча, кагирхой вахар чулоацам болашагIа, дIаьхийгIа хилийта гIерт комсомольцаш.

КПСС XXV съездо йоккхий планаш оттаяьй бахача наьха хьал-тором цар культурно-бытовой хьашташи тоадара хьакъехьа. Цу гIулакха Нестеровская яхача станице иттлагIча пятилетке хьалъяь йоаккхаргья культура ЦIеи здани, быта цIа, аптека, школа, станицана газ чуюлларгья, 5 улица гIо билла тоаергья, пхиъ культстан хьаергья.

Укх шера хьалъе йолаяьй 1200 бежана лаьрхIа моноблоч. Цига берригa балха процессаш механизировани хургья. Кхаш, хьайбаш леладерашта юкъе идеологически болх дикагIа вIаштIехьбаккхара база хила еза. Цун уйла а яь оаха лаьрхIад № 2, 3, 4 йолча мехотрядашка, кхаши сомий бешамаши лелаеча бригадашка культстанаш хьалъе, цIеча уголокашта, хьайбаш леладерий цIенонта реконструкция е. Станица товяра, ховъяра, культура лакхъяра, колхозхой хьал-торо тоаяра дукха терко ю тха колхоза председателa коммуниста Ю. Я. Зиборова. Иштта цхьа барт болаш, гхоай низи уйлеи тIайохийташ кхоачашдергда оаха съезда решенеша тхоашта хьалхашка оттадаь декхараш.

Д. ИБРАГИМОВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза парткома секретарь.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводерча дикагIволча наставникех лоархIащ ва слесарь Мазенин Федор Фокович. Ше дуккхача шерашка Iоаяь опыт дIалуш дукха къона специалисташ хьалкхебаьб цо. Тахан баькха къахьегама толам кхоана норма хулийтаргья яхача девизах къахьегаш ва из. Цхьа смена дIаяхийтац Федор Фоковича 130 процентал чухьнахьа шиш норма кхоачашъяь. Цудухьа хIанз май бетта календарагIа къахьегаш ва из.

СУРТА ТIА: слесарь Ф. Мазенин.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ ХЬОКХАМАШ — БЕРРИГНЕШТА НОРМА ХИЛИЙТА

«Аз айса 10-ча пятилеткана лургдар» аьнна яр укх деношка МагIалбике чакхъяьнна районерча балха хьалха латтарий слет. «Октябрь» яхача культура Двореце гулбеннабар городера а юрташкара а Социалистически Къахьегама Турпалаш, ийслагIча пятилетка ударникаш, социалистически яхье хьалха латтараш, предприятей, учрежденей, боахамий кулгалхой, специалисташ, общественни организацей викалаш. Иштта укхаза бар МагIалбикаца социалистически яхь лелаеш йолча Наьсарен района къахьегамхой викалаш, керте КПСС райкома секретарь А. М. Тутаев а волаш Слета балха юкъе дакъа лоацаш хилар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель, XXV съезда делегат Х. Х. Боков.

Слет хьайийллача эгара хьалха дош лу цунна. КПСС Нохч - ГIалгIай обкома, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цIерагIа Х. Х. Бокова дег тIара даькъала бувц слета доакъашхой, царга гIолла берригa района къахьегамхой а. Цар керда толамаш дахар ловш ловша боакх.

Массане дог гIоздоаккхаш толамаш даьхад МагIалбикерча маьхх еча завода коллективо. Цо хянал дикка хьалха кхоачашъяьй ийслагIа пятилетка. Доккхий къахьегама толамаш даьхад дIадахача шера. 15-ча феврале укх шера хьалхарча шин бетта план а яьй. ТIехдика кхоачашдаьд КПСС XXV съезда сийна тIанийца хинна социалистически декхараш. Маьхх ераш дика лоархIабаьб укх шера хьалхарча квартала декхарех а. Планал совгIа 200 тонн маьхки кхыйола кагий хIамаши еннай цар. Социалистически яхье иштта дика толамаш дахарах шиш мугIаревча предприятешта юкъе республике хьалхара моттиг яьккхай заводо. Цунна еннай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома. Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен знаки Сийлен грамоген. Завода коллектив дIаязъяьй республика къахьегама совгIатий Книжка тIа.

Маьхк ерашта дег тIара ловца а боаккхаш, торжественни хьале уж деза совгIаташ завода викалашта дIаделар Х. Х. Бокова. Уж дIайийцар завода директора Х. Булгучевеи партorганизаце секретара Ф. Чахкиевеи.

Слете доклад йир КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретара П. Г. Кащеева. Цо дийцар ийслагIа пятилетка кхоачашъеш а, КПСС XXV съезда кийчлуш а, керда пятилетка дIайолаелча а района къахьегамхоша даьхача толамех, социалистически яхье дикагIа хьокхамаш даьхача коллективех, промышленносте а юртбоахаме а балха хьалха латтарех, парте XXV съездо белгалдаьха керда доазонаш карадерзадеш районерча къахьегамхошта хьалхашка оттача бехктокхамерча декхарех.

Доккхий декхараш да иттлагIча пятилетка хьалхарча шера района къахьегамхой кхоачашде дезараш: 400 эзар тонн мехкдаьтта доаккхилга; 19700 метр бурув тохилга; хIара гектара тIара 21 центнер йолаш ялаташ кхеделга; 40 эзар тонн ялат, 2500 тонн генараш, 800 тонн баьцадаараш чуэцилга; 2000 гектара тIа комсаш дIайогIилга; ерригача юрташка газификаци елга, электрическая реконструкци елга; больница, ши школа хьалъяь йоахилга, иштта кхы дIахо а.

Уж декхараш толамца кхоачашдара эггара хьалха эшар да хIара коллективе йолаш мел йолча торонех бизза пайда эцар, къахьегама овсарле лакхъяр, хIара къахьегамхочо ше-шиш моттиге болх тоабар, оборудованех, техниках, лаьттах бизза пайда эцар, хьалха латтарий хьокхамаш хIара коллектива, хIара къахьегамхочун норма хургйолаш дикагIйола опыт массанахьа дIайоаржаяр — иштта бар слете дийцачун керттера чулоацам.

Бурув деттарий комсомольско-кагирхой бригада толамех, керда декхараш кхоачашдара бурув деттарий балха йолаш йолча торонех, кердача пятилетка хьалхарча шера шоаш тIанийцача социалистически декхарех дийцар бурув деттача балхий управлене мастера Г. Г. Попхадзе.

— ЙислагIча пятилетка декхараш жа леладеча тха бригада кхоачашдир кхаь шерен ах шерен, — аьлар Ахриева цIерагIча совхоза воккхагIволча жа Iуно, Социалистически Къахьегама Турпала М. Бахмадова. — Сона чIоагIа дика дет тха кердача совхозе, керттера лостам комсаш лелаелга бале а, дIахо жа леладелга шерде лаьрхIа. Бехктокхамен низкъалеи декхараш да керда-ча пятилетке къонача боахамо кхоачашде дезараш. Оаха, жа Iуша укх шера социалистически декхараш тIанийцад хIара 100 жийна тIехьа 120 Iаьхар кхебе, вешта аьлча планах лаьрхIачул ткъо Iаьхар дукхагIа, планал дикка дукхагIа тха ларга. Оаха дош лу иттлагIа пятилетка кхаь шерен пхе беттеи кхоачашъе. Иштта да парте XXV съезда соцамашта оаха лу къахьегама жоп.

Слете къамаьл дир Наьсарерча трикотажни фабрика мастера гIонча, XXV съезда делегата З. Орцхановаc. Цо дийцар съезда балхах, шоай коллектива вахарах, цун къахьегама толамех.

Съезда сийна дIайихьача социалистически яхье котбаьннарашта торжественни хьале совгIаташ дIаделар П. Г. Кащеевеи горисполкома председателa К. I. Яндиевеи. Яхье хьалхара моттигаш яьхача бурув деттача управлене, районерча бувзама контора, маьхк еча завода. «Кавказ» совхоза коллективашта елар Памятни байракхаш «Малгобекнефть» НГДУ. АТП. ВГПЗ. «Межрайгаз» треста коллективашта делар яхье шоллагIа моттигаш яхарах дипломаш. Иштта дипломаш а ахчан совгIаташ а делар социалистически яхье котъяьннача Ахоиева цIерагIча, «Кавказ», «Советский» совхозий доахан леладеча фермашта, ремстройучастка бригадана, Вознесенскерча газ чакхйоахача завода комбинировани установкана, кирпичкаш еча завода бригадана.

Социалистически яхье хьалхле яьккхача къахьегамхой йоккхача группана Сийлен гIамоташи ахчан совгIаташи делар.

А. БАСИЕВ.

СовгIаташ даькъала хилда шун!

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 15 марта арадаьннача УказагIа ийслагIча пятилетке дешархой Iомабеш а царна коммунистически кхетам луш а доккхий толамаш дахар бахьан долаш СССР орденаши медалаши еннай СССР просвещене Министерства халкъа образоване болхлой йоккхача группана, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Атаханова Тумиша Саидовнана — № 16 йолча Урус-Мартановски юкъерча школа-интерната директора, Урус-Мартановски район.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН

Никулина Раиса Васильевнана — № 7 йолча юкъерча школа хьехархочоа, г. Грозный.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Баширов Ваха Абдулаевича — Мискер-Юртовски юкъерча школа хьехархочоа, Шалински район.

Земсков Василий Ивановича — къахьегамхой депутатий Шелковской районни Совета исполкома председатела.

Керимов Муса Мовлаевича — къахьегамхой депутатий Ачхой-Мартановски районци Совета исполкома председатела.

Кириллова Галина Григорьевнана — Алхазурски бархI шера школа директора заместителa, Урус-Мартановски район.

Ларионова Александра Ивановнана — № 29 йолча юкъерча школа директора, г. Грозный.

Смирнов Алексей Андреевича — Наурски юкъерча школа хьехархочоа, Наурски район.

Теряева Александра Алексеевнана — халкъа образоване Шелковской районни отдела заведующена.

Фенько Александра Георгиевнана — № 1 йолча Орджоникидзевски юкъерча школа хьехархочоа, Сунженски район.

Шмелькова Ярослава Ивановнана — № 2 йолча юкъерча школа директора заместителa, г. Грозный.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Антонова Александра Ивановнана — Ножай-Юртовски юкъерча школа хьехархочоа, Ножай-Юртовски район.

Астамиров Ахмед Ахлуевича — Котыр-Юртовски бархI шера школа директора, Ачхой-Мартановски район.

Белхароева Довлатхан Алаудиновнана — Сагопшински № 8 йолча бархI шера школа хьехархочоа, Малгобекски район.

Большаков Данил Степановича — Каргалински юкъерча школа хьехархочоа, Шелковской район.

Дадагов Бадрудин Дадаговича — халкъа образоване Гудермесски городской отдела заведующена.

Косова Ефросинья Григорьевнана — Наурски юкъерча школа хьехархочоа, Наурски район.

Кузнецова Анна Ивановнана — Гвардейски юкъерча школа хьехархочоа, Надтеречни район.

Масловская Елена Ильиничнана — № 1 йолча юкъерча школа-интерната хьехархочоа, г. Грозный.

Окарова Аймани Закриевнана — Асламбек-Шериповски юкъерча школа хьехархочоа, Советски район.

Погосова Тамара Михайловнана — № 4 йолча бархI шера школа директора, г. Грозный.

Румянцева Лидия Михайловнана — Старосунженски юкъерча школа хьехархочоа, Грозненски район.

Саралиева Любовь Васильевнана — № 1 йолча Серноводски юкъерча школа хьехархочоа, Сунженски район.

Седиев Гелани Цуцуевича — № 1 йолча Дышне-Веденски юкъерча школа хьехархочоа, Веденски район.

Тайсумова Нина Васильевнана — № 1 йолча Курчалоевски юкъерча школа хьехархочоа, Шалински район.

Умаров Мухари Умаровича — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра.

Хатуева Зулай Шисиевнана — № 2 йолча Аргунски юкъерча школа классал арахьеи школал арахьеи кхетама болх вIаштIехьбоаккхачоа, Шалински район.

Хашагульгова Сахарат Юсуповнана — Яндырски юкъерча школа хьехархочоа, Назрановски район.

Эдильгириев Сайпуди Салгириевича — Алхан-Калински юкъерча школа хьехархочоа, Грозненски район.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Амадаева Асет Мухадиевнана — Братски юкъерча школа хьехархочоа, Надтеречни район.

Батыжев Заурбек Акалаевича — № 7 йолча Пседахски юкъерча школа хьехархочоа, Малгобекски район.

Байтемиров Эдисултан Байтемировича — Саясановски юкъерча школа хьехархочоа, Ножай-Юртовски район.

Лилаева Байсари Юсуповнана — № 2 йолча Новогрозненски бархI шера школа хьехархочоа, Гудермесски район.

Марзиева Фатима Баудовнана — № 3 йолча юкъерча школа директора заместителa, г. Назрань.

Салманова Зайнап Исаковнана — Виноградовски юкъерча школа хьехархочоа, Грозненски район.

Тимаева Эльфрида Хамидовнана — № 57 йолча юкъерча школа хьехархочоа, г. Грозный.

Успанова Аймани Успановнана — Эрсейнойски юкъерча школа хьехархочоа, Веденски район.

Хутаева Зарета Абуезитовнана — № 8 йолча Шалински юкъерча школа хьехархочоа, Шалински район.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Алмаева Екатерина Петровнана — Сары-Суйски юкъерча школа директора, Шелковской район.

Бибулатова Зура Магомадовнана — № 39 йолча юкъерча школа директора заместителa, г. Грозный.

Бычкова Дарья Акимовнана — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерства инспектора.

Ганиева Есет Аскаповнана — № 2 йолча Орджоникидзевски юкъерча школа хьехархочоа, Сунженски район.

Дадаев Лема Мухадиновича — Гойтински юкъерча школа директора, Урус-Мартановски район.

Джамалханова Тамара Хамидовнана — ВЛКСМ Шалински райкома секретара.

Ильина Дина Григорьевнана — Наурски бархI шера школа хьехархочоа, Наурски район.

Кожевникова Клавдия Ивановнана — Гудермесски педагогически училища хьехархочоа.

Мархиева Роза Ботовнана — КПСС обкома инструктора.

Хаджимурадов Джунид Абдуллаевича — №3 йолча Старогрозненски юкъерча школа хьехархочоа, Грозненски район.

Хатмаев Али Батиевича — Турти-Хуторски юкъерча школа директора, Ножай-Юртовски район.

Шурупова Александра Мифодиевнана — № 1 йолча юкъерча школа директора заместителa, г. Гудермес.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 12 марта арадаьннача УказагIа халкъа боахама йоккха говзал йола болхлой кийчбара ийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча доккхий толамаш дахар бахьан долаш СССР орденаши медалаши еннай профессионально-технически дешара система болхлой йоккхача группана, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Гаврилов Николай Андреевича — № 3 йолча городской профессионально - технически училища директора заместителa, г. Грозный.

Кучеров Александр Егоровича — профессионально-технически дешара Нохч-ГIалгIай республикански управлене начальника.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Дишниев Адам Алтемировича — № 1 йолча юртарча профессионально-технически училища производственни дешара волча мастера, Сунженски район.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Ведзижев Мухтар Абзоевича № 14 йолча городской профессионально - технически юкъерча училища хьехархочоа, г. Назрань.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 17 марта арадаьннача УказагIа къахьегамхой социальни Iалашбара болх вIаштIехьбоаккхача, ийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча доккхий толамаш дахарах СССР орденаши медалаши еннай союзни республикай министерствайи бIарграш дайначеи къорачеи наьха республикански обществайи предприятей а учрежденей а болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

Стародубцова Валентина Михайловнана — инвалидашта долча Троицки цIен интерната директора.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Махмутова Евгения Захаровнана — къорача наьха Ерригроссийски общества Грозненски дешара-производственни предприяте швея-мотористкана.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Рыжкова Валентина Ивановнана — бIарграш дайнача наьха Ерригроссийски общества Грозненски дешара-производственни предприяте болхлочоа.

ЛЕНИН — ПОЛЬШЕ

1912 шера июне денз 1914 шера августе кхаччалца Кракове вахаш а болх беш а хиннав Владимир Ильич Ленин. В. И. Ленина леладаьча гIулакхий цхьадолча хIамаех дувц АПН корреспондента Вл. Накарякова.

1. ПОЧТА

Владимир Ильичи Надежда Константиновнаи Парижера Кракове хьабаьккхача денз Россецара тешаме бувзамаш чIоагIагIа леха болабеннаб. Польски Королевства (иштта оалаш хиннад мохк бекъача хана Российски империна чуйоагIаш хиннача польски територех) территоре тIа гIолла долха большевистски литература къайлагIара транзитни наькъаш «Искра» хана денз долаш хиннад. Литература парти — транспорт — бокъонца вIаштIехьъяьккхача эстафетагIа лийнай. Нагахьа санна цхьа дакъа хьалахеи дохадеи охранка вIаштIехьа даьлча, запасной каналашка гIолла кхахьийтад из дIа.

Никъ кхоъ хиннаб: Белостокеи Вильнои гIолла чакх а баьнна Россе чухьарча губернешка вуташ бола «къилбаседехьарбар», кхаь импере доазош вIашагIкхетача уллача Домбровски бассейне гIолла бола «малхбузехьарбар». Кракове гIолла бола «къулбехьарбар». Цхьабакъда «къулбехьара» никъ къаьстта боккхача лоархIаме хиннаб. хIана вьлча В. И. Ленин Кракове хьаккхаьча дукха ха вIалехьа доазон тIарча хано Миловицерча Грушки Михаила усадьбе эрсийи польскии социал-демократически изданей парти лаьца а лаьца, «малхбузехьара» никъ кхераме хиннаб Цу тIа а Балканашка болабеннача тIемо эрсий - австрийски юкъмоттиг толха а яь, доазон тIара гIулакх лирагIа эттад.

Сатийна ягIаш хиннаяц керттера жандармски управлени: массе метте гIолла хьаж йоахаш лелаш аьхкаш хинназ, кхераме хинназ провокатораш а. Адресаши вIашагIбетталу моттигаши даим кердаяха, Петербургацарча, Москвацарча, Россе кхыча городашцарча бувзама керда наькъаш леха дийзад.

Галице Iе сеца В. И. Ленин къаьстта чIоагIа болх бе волавеннав. «Почтови яьшкаш» вIашагIтохара гIулакх шийна дIатIанийцад Надежда Константиновнас. Эшаш бараш бокъонца байза баьнна, цу тIа а паччахьа охранкагеи австрийски полицегеи дегабуам байтаргбоаца нах бар. Юххера а харжа мегаргволаш ши саг коравир: «политикаца боацаш» лоархIаш хинна права доктораш Розенгартени Коваль Яни. Розенгартен Краковски университет йисте а яьккха, городской суде болх беш хиннав. Цун адрес дIакхаьчад Владимир Ильича йишийга А. И. Ульянова - Елизаровага, хIаьта иштта «Просвещение» яхача журнала редакцеи Паччахьалкхеи думерча большевистски фракцеи секретарага Елена Федоровна Розмировичага а «Работницы» яхача журнала редакце секретарага Нина Агаджановага а. Ян Коваль — университетерча лаьтта леладара опытни станце болхло — Польски социалистически партеца («Пролетариат») ва аьнна 1903 шера лаьца хиннав, цул тIехьагIа салтала «дIавеннав», тIаккха цхьа ха яьннача гIолла паччахьа эскарера ведда цIа а вена, Кракове ваха хайнав.

Ший цIагIара адрес геттара чIоагIа лоралуш тийннад Владимир Ильича, хIаьта Малхбузерча корреспонденташта лаьрхIа мара а тийннадац. Ховш да, Демьян Беднегара письмо Ленинга Я. Ковальга гIолла кхаьчалга.

Почта Россе дIа миштa ухийтар дувц Сергей Багоцке («Политически гIулакхашта лийца боахкарашта новкъостал дара Союза» секретара.— В. Н.): «Политически гIулакхашта лийца боахкарашта новкъостал дара Союзага» гIолла са кIезиг-дукха хьоашал тоссаденнача краковски болхлой новкъосталца вIаштIехьдаьлар тха кIезиг - дукха теша мегаргволаш бола, каст-каста российски оагIонгахьара Кракове рынке ухаш хинна ахархой лаха. Дукха мах ца боаккхаш, хIаьта лукхагIча хана вIалла мах ца боаккхаш а, письмош доазол дехьа дIакхахьеи эрсий почтови яьшкашка уж чуккхувсеи раьза хилар уж, хIаьта цар чура цензуро къаьстта тохкам беш йоаца чухьара корреспонденци санна дIаухаш хиннад уж».

Эрсий маркаш а тIатоIайий (ворхI кепига маьха цу тайпара маркаш кораьй В. И. Ленина краковски архивера) дIателаш хиннад письмош шоай лоIамеча почтальонашка.

Письмоница дIакхахьийтай РСДРП ЦК листовкаш, бюлетенаш.

Цкъа Прошовицера Марков Тито цIерагIа Екатеринославски губернерча «Магделина» яхача шахте дахьийта цу тайпара цхьа письмо лаьцад полице. Рапорта тIа охранко хоам баьб, адресат Григорий Петровске — думерча большевикий фракце председатела — гаргара саг хиннав яхаш.

Цхьадола письмош студента Мариан Землинске цIерагIа кхахьийтад. Хургвола лор, машиннаькъахочун воI Малава яхача доазон тIарча станце салоIаш хиннав, цига цо чутийсад Прусе долха письмош. Цхьаькха студенто А. Слученске Вроцлавера (Бреслау) адрес деннад, хIаьта, цунах а иштта пайда эцар.

Цу ерригача юкъагIа керттера пересыльни база хиннай Николай Крыленкос — Кракове В. И. Ленин волча хиннача эггара хьалхарча революционерех цхьанне — наьха санна чIоагIа гIулакхаш леладаь Люблин. Къонача, хьинар долаши хIамах саккхуви волча большевика вIашагIъелла сеть халданзеи нагахьа хIама юкъе ца эккхаши болх беш хиннай. ЦIаькха а лацара кхерам тIа а этта сихха доазол дехьа дIаваханза ца воалаш Люблинера Вене из дIаводача наькъа Iалаьмате дукха литература Краковера дIадахьа кхийнад цун.

Цу деноех вайна юхедисар фуд? Юхедиса хIанз долаш да ленински корреспонденцена шоай адресаш денна новкъостий чубаьха Краковера шакхе а цIеноаш. Н. К. Крупске блокнот доашхаш дукха а чIоагIа а къахьийгад Валентина Найдуса. Шийтта шу хьалхагIа Варшаве кепатеха арадаьккхача «Баьццарча улицагIа» яхача цун книжка тIа лоархIаме, теркам тIаозаш дола керда хIамаш кIезига дац. хIанз цу шерашка хиннача событей тешех нагахьа саг дийна висавале тамаш я.

Шерагара шу массаза доал халагIа хул В. И. Ленинца дувзаденна кулгайоазув, письмо е кхыйола реликви лаха. Цхьабакъда вахаро дагадоацар ду. Цудухьа кхетадеш да дукха ха йоацаш гучадаьнна почтови бархI открытка шоай истола тIа лийгача Краковерча В. И. Ленина музея болхлошка хинна хьал. Царех ворхI краковскии поронинскии (Поронин — Краковна гаьна йоацаш улла цхьа зIамига моттиг) адресагIа Владимир Ильичагеи Надежда Константиновнагеи дена да, цаI Берлинера Париже денад Роз Мари улицагIа. Ленина шийна Кракове хьаденад из, хIаьта а вожаш Петербургера, Парижера, Берлинера Цюрихера, Бернера, Давосера укхаза даьхка дар 1912 шера октябрера 1913 шера ноябре кхаччалца йолча юкъагIа.

Музее болх беш йолча Маршалик Данутаси Урбанчик Тамараси бокъонца къоастаяьй кораяь корреспонденци. Уж дахкийтача цхьабарий цIераш этта йовзалу — Г. Л. Шкловский, А. А. Бекзадян, Ф. Н. Ильин-Соколовский («Юрий»). Йовзонна юкъера наьха псевдонимаш а иштта яшха вIаштIехьдаьлар. Шкловске (1909 шера денз эмиграце ваьхача, 1898 шера денз РСДРП член волча) баркал йоах Клара Цеткина копии поронински совещане резолюцни шийна яйтарах. Из открытка вIалла дукха ха йоацаш корадаьд. Цхьабакъда В. И. Ленина цунна дахьийта жоп довзаш да.

ХIаьта Надежда Константиновнай цIерагIа дайта, масала, из открытка яздаьр малав? «Ез. нов. Газеташ бахьан долаш даим баркал да хьона согара. ЗIамига бер санна гIадъяхаяр со. Боарам боацаш дика саг я хьо... Адам гIатташ, чIоагIа гIатташ латташ хилар холу Россе. Земствера баьхка лораш хиннаб со йолча, укх тIеххьарча шиш шера ахархой политически сакхетам мел лакхбеннаб дувц — бовзаргбоацача боалаш... ГIадъяха я со унахцIена а йолаш Россе болх бе се дIайодаш, вIалла ца соцаш болх бе догдоагIа иштта корта болча гIулакха, безам а болаш. ЧIоагIа кулг лоац аз хьа. Моаршал ле В. И. (Владимир Ильичага. — В. Н.) Вера».

Открыткаш дIахо Iомадеш да, иштта лохаш да Кракове яьккхача хана Владимир Ильича леладаьча гIулакхашца дувзаденна хIанзалца ца дайза документаш. В. И. Ленина язбаь хIара мугI, цунга дена хIара письмо — езагIа йола халкъа реликви, лоархIаме Iилман документ.

Краковера ленински почта халданза болх беш хиннай жандармери шиш хур даь дуьхьала аьлча а. Цхьан провокаторо баьча хоамагIа, партийни литература 300 — 350 адресагIа дIакхахьийтад. ХIаьта из а хиннадац Кракове баьча Iалаьмате боккхача балхах цхьа дакъа мара.

2. ДОАЗУВ.

Почте гIолла телача хьехамехи указанеехи кхоачам бе йиш йолаш хиннабац Россера революционни боламен партийни кепайоазони кулгалхой. Ленина къаьстта чIоагIа мах беш хинна юкъарчал доацаш йола контакташ яр хиланза яргйоацаш.

«Дукха адам чуоттар хIанз Кракове», — яхаш язду Н. К. Крупскаяс. Белггала да а дар из иштта. Кракове дIа макхаьччнге а УльяновгIар нагахьа ха юкъе ца йолаш тIанийбаьб хьаьший: ЦК членаш, Паччахьалкхеи думерча большевистски фракце депутаташ, доттагIийи соратникаши — Николай Яковлев, Инессу Арманд, Николай Крыленко. Провокатораш Малиновский а Черномазов а чубенна хиннаб цига. «Черномазов везаваланзар тхона, цудухьа аз кхыметтел бийса яккха моттиг а нийсъянзар цунна. Кракове гIолла дIа-юха ухаш яккха йийзай цун бийса», — яхаш дийцад Надежда Константиновнас.

ВIалла гаьна доацаш хиннад доазув. Цул дехьа валар аттача хIана даьннадар аьлча, доазонна ткъаь итт километрал гаьнагIа боацаш бахача нахага ийе йиш яр тайпан цIи мара сурташ тIадоацаши аматаш белгал ца доахаши йола «пулпаскаш» (ахпропускаш). Царех пайда миштa эца беза хьехар Н. К. Крупскаяс хьабаьхкача новкъосташта. Цун блокнота тIа да Iалаьмате чIоагIа теркам тIаозаш дола йовзув — къайлагIа доазол дехьа миштa вала веза хьехаш дола бIарча инструкци.

«Мехове кхаччалца поездаца. Меховера Вронике кхаччалца говрашца (2 сом). Станце юххе латтача извозчикашка хатта, Вронике малагIа вода аьле. Тикилга юххе (юрта) Козер Андрей хатта. Маковский волча ваха веза са. Вроннера Кракове дIакхаччалца 5 сом доаккх».

Кракове иштта «Спатц» яхача отела цIи яккха а йоагIар гIудалкх лехкачо. Массаза а цига сецаш хиннараш кагий купецаш, коммивояжераш, извозчикаш. ДовгIар австрийски кронашца а ца луш, сомашца дIадала йиш яр укхаза. Документаш дацар аьнна саго тамаш яцар. цул совгIа кучерген гостинице гIулакхерча сагаген совнагIа лелаеш «пулпаскаш» а яр.

Дезал российски территоре тIа бахаш бола Краковера болхлой, ремесленникаш, студенташ каст-каста чуувттар «Спатце» наькъагIа йоагIача транспортаца цIагIолга дувцар духьа. Нах даим дIа-юха лелаш хиларца дIа а Iема, кхы башха уж теркалбеш яцар полици.

...Цхьан хана из гостиница чуиллача Медови улицагIарча кхозза вIаштIаръяьча зданегара дIаболабелар моцагIе а денз дIадаьннача доазох чакхбоалаш хинна са лоацна никъ. Нови Гута корпусаш тIехьашкахьа а йиса, хьаеллаелар цигарча моттигашка массаза а хулаш йола пейзаж: дехьеи сехьеи тайжача форда талгIеш санна довкъаш а долаш юккъе гIолла Iовлла атагIе, юкъ-юкъе ядаш юрташ а йолаш. Царех цаI — Вронин. Коцмыжуви Прошовецеи яхача зIамигача моттигашта юкъера никъ ахангахьа кхаьчача улл из. Хьалхарча моттиге ши корта бола российски аьрзи тIа а ягIаш полицейски участок яр, шоллагIчахьа — австрийски полицейски комендатура.

Вронине баха дукхагIа бола нах кагийча контрабандацеи нах доазол дехьа бахарцеи юкъарчал доацаш гIулакх долаш бар. Доазон тIарча хан казарма лалла йоллашехьа а, кордонах дехьеи сехьеи бувла-

САГИ ЦУН ГIУЛАКХИ

Доккха совгIат деннар

ТIехь-тIехьагIа дIайхагIа ух денош. БIаьстан дувхаро бос хувцаш латт арений. ХIаьта, уж хоза аренаш екаеш лел низ боле болатэ «алчаш». ТIатIа сихду цар шоай борал. Цунах-м тамашъелга а дац. Бехктокхаме ха я бIаьсти уж тракторашлехкаш болча механизаторашта. ХIанз цар сихен дикен дIалерга хьежжа хьуэкъаргэ ялат Хоза хета яхалац вай даьша «аьхки хьоа кхийхкачун, Iай яй кхийхкаб». Укх бIаьсти дика лард йолле аттагIа хургда ахархочоа бIарччача пхе шера тьийкъа ялат чулара парте XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде. ХIаьта уж декхараш кхоачашделга техника. дIаде фу кийчдарах, удобренешца лаьтта хьаьндарах, тIоадал дIакъовларах, агротехнически мероприятеш чакхъяхарах тийша хилар дика кхета а деш дIадолаяьа бIаьстан кхашкара балхаш «Горец» совхоза Виситаев Идриса кулгалдеча механизированни отряда коллективо.

— Берригача советски ахархоша санна дегаш гIоздаьнна дIадоладир оаха а бIаьстан балхаш, — йоах Идриса. — Кхы'а дикагIа къахьегара, дIадолар кIезиг а деш боккха хьувкъам чубаря йола башха дика уйла гIоттаяьй тха механизаторий парте съездо оттаяьча вай мохк экономически а социально а дегIабара Iалашмате йоккхача программо. Цу съезда решенешта жоп а луш, керда декхараш хьалхашка оттадаьа оахе. Иштта тха отряда коллективо лаьрхIад укх шера хIара гектара тIара 30 центнер гураьхья дийна ялат, 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш, 15 центнер гидуаргаш, 300 центнер шекара свеклаш яьхе.

Шоай дош сийленца кхоачашдара яхье баьннаб механизатораш 1000 гаргга гектара тIара тIоадал шин дийнахьа дIакъайла баьлар уж. Цхьан дийчахьа дIабийна баьлар 35 гектара тIа кен. ХIаьта 228 гектара тIа диъ дийнахьа дIайийна баьннаб шекара свеклаш. Из культура дIаювча къаьстта а дика къахьегарца белгалбаьлар механизатораш коммунисташ Хаджимурадов Махьмад-Сали, Идаев Мухадин, Баштапов Суламбик иштта кхыбараш. Дийнахьара норма 180—200 процент кхоачашйора цар. Цул совгIа, укх шера отрядо дIае эза 320 гектар хьажкIаш, гидуаргаш — 230 гектар.

Безаме я михон маьлхон хьатара ергаяь цу эздийча сага юхь. Хоза я гопахья: баьццарча кIувсашта тара лест гурахьа дийнача ялатий кхаш. ХIаьта уж кхаш зIамига дац. 500 гектара тIа кIа дIадийкад гурахьа отряда коллективо. ХIаня ялаташ, баьцадаараш дIадуэргда 1000 совгIча гектара тIа. Уж ялаташ хьатIадаьлча-м кхы а доккхагIа, хозагIа хургда ахархочун тошоча кулгаша хьакхоллаш дола уж «кIузсаш». ТIаккха мел боккха дега тоам хул ахархочоа шийнаш низ болча кулгаша хьакхелла цу кхашкара хьувкъам чубахьача хана, мел хоза хет (цунна ялата хьаж, заиманара шийн вахар цунца дийза хьамсара лаьтта!..

— Доал де хоаш волча вас шийна гIулакх деш хилча шортта лу лаьтто шийн беркат, — дувц Идриса. — Сона хетачох, лаьттана дикагIа гIулакх де торо лу механизированни отрядо. Со шозза хиннав Шелковской районе из гIулакх эгтара хьалха дIадоладьча новкъост Ерохин волча. Бригадин хьисапе болх баьча хара хIара механизатора сих 29 тонн мара доаккхаш хинна деце, механизированни отряд вIашагIъеллача хьалхарча шера хIара сага сих 162 тонн ялат гулде торо хиннай цар. Кхы дувца эшац, цу цхьан цифро ше дика гойт керда система мел пайдане я. Бакъда, нийса хургдацар тха отряд вIашагIйоллача хана халонаш нийсъеннаяц аьлча а. Нийслора кердадар хьаллацара тIера боапа механизатораш а. Царца дукха кхетама болх дIабахьа бийзар...

— Тха боахама дикагIболча коммунистех ва Виситаев Идрис. — йоах «Горец» совхоза парткома секретара Озаев Доккас Сакхетам лакха болаш, идейни чIоагIа волаш, шийна тIадиллача гIулакха бехктокхаме хилар кхетадеш кхоачашду коммуниста Виситаева шийн производственни общественни декхараш. Цу хьакъехьа масал доаладергда аз. Дукккхача хана дена тIехьаюсаш, хьоккхамаш лоха долаш яр 1974 шера Виситаев бригадиралла хьожаваь номер шиъ йола тракторно-кхай тIара бригада. Кхыметтел дIадахача хаоттама халача шера а хIара гектара тIара 28 центнер кIа, 20 центнер гидуаргаш. 404 центнер шекара свеклаш чуера из кепте лаьттача бригадо. Из боккха толам ба! Кулгалхочо бригада къахьегам дика вIаштIехьбаккхарах лаьнна беркат да из ШоллагIча отделене коммунистаща массане цхьа барт я болаш шоай партийни организаце секретаралла хержав Идрис.

Парте райкома член, юрта Совета депутат ва Идрис. Из ва пхе бера да. Хьинаре къахьегаш кхоачашду цо парткомо хьалхашка оттаду моллагIа а декхараш, харжархой наказаш. Дикача оамалцен эздийча гIулакхацен хьалххебу дезал. Цун сийду механизатораша, боахама кулгалхоша, юртхоша. ХIаьта лаьттанцара йоаха продукташ алсамъяхара хьинарс къахьегарах Виситаева еннай «Знак Почета» яха орден, Ленински юбилейни медаль. Цу совгIаташа кхы а дикагIа къахьега декхарийла ву из.

Шу мара даланза кIаьнк вар Идрис 1940 шера цIаьхха шимогаш а хинна да кхелхача хана. Шийн цаI мара воаца кIаьнк дикача оамалашца, эздийча гIулакхашца хьалкхеву нанас — Захос. Даим а юрта боахаме болх беш хиннай из. Къаьстта а дукха болх баьб цо хьайбаш леладеча фермашка доярка йолаш. Из хIанз пенсе а яха салоIаш я. Бакъда, миччахьа ше болх бойя а къахьегам дукха безаш, цун сийдеш хьелчай. Къахьегама тIера хургволаш хьалкхеваьв воI я. Цудухьа хургда из механизатора болх ше дIаболабаьча 1958 шера денз хьалха латтарий мугIарашка волаш Идрис хьавар.

Ю. КУРСКИЕВ.

ДИКАГIБОЛА ПРОИЗВОДСТВЕННИКАШ

Дукха кхалнах ба Западни Электросеташка маIача наха нийсса хьинаре къа а хьегаш шоай коллектива сий лакха лоаттадеш. Цар цIераш йоахача хана предприяте кулгалхоша хьалхарчарца цIи йоаккх электромонтера Голянок Анна Ильиничнай. 33 шу дизад балха моттиг ца хувцаш цу специальностах из къахьегаш йола. Дукхьашха балха енача хана чIоагIа эзаелар цунна электромонтера професси. Ловццача хана толамца карабзайир цо токара говзал. ДIахо а шийн говзал лакхъеш, дукха къахьийгар Анна Ильиничнас. Цунча къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккха хоаш хилар а ца зувш дисацзар. Цудухьа Грозненски районни диспетчерски пункте диспетчералла хьожайир Голянок Анна. Цхьаккха замечани йоацаш дукккхача шерашка цига болх барах «ГОЭЛРО 50 шу» яха памятни сийлен знак елир къахьегама ветерана. ХIаьта тийнна кхыдола совгIаташ дукха да.

Бакински энергетически техникум йисте а яьккха цу предприяте 27 шера къахьегаш я Казакова Майя Иосифовна. Юххьанца электромонтери, цул тIехьагIа диспетчери йолаш къахьегаш я из. Ше болх беш йолча шерашка итташ энергетикаш кийчбаьб Майя Иосифовнас. Цо даьхача къахьегама толамий боккха мах баьб цкъа санна дукккхаза совгIаташ а луш. Царна юкъе я «За доблестный труд» яха медаль.

Хьинаре къахьегарал совгIа общественни балха тIа а дика дакъа лоац гха предприятерча кхалнаха. Царех цаI я Илюхина Нина Сергеевна. Дукккхача шерашка завкома соцстраха сектора кулгалхо, казначей, председатела заместитель йолаш болх баьб цо. Укх шера профсоюза завкома председатель йолаш болх беш я из. 1975 — 1976 шерашка тха предприяте завкома членалла хержай ялх кхалсаг. Цар цIенеи дизаи кхоачашду общественни балха декхараш, тайп-тайпара дешаш профсоюзни собранешка ургта я деш къестаду, болхлой хьашташ кхоачашдара дукха мероприятеш чакхйоах. ДикагIболча активистех лоархIаш ба инженер-химик Л. В. Хайкина, маляр А. И. Орлюк, инженер А. А. Юрина, художница А. Ф. Петренко, склада заведующи Е. С. Сукарцева, кхыбараш.

БолхлошкасалаIийтара а дукха мероприятеш чакхйоах кхалнаха-активисткаша. ДIадахача шера 9 мая, энергетика ди долча 22 декабре «Огонекаш» йир. Уж вIаштIехьъяьхараш бар Л. А. Миронован А. Ф. Петренкон. Профсоюза завкома культурно-массови сектора кулгалхой ба уж. Сийлахь-йоккхача Котало 30 шу дузача дийнахьа тIем тIа дакъа лоацаш хиннача хIаранех дийцар, цар тIем тIара а къахьегамера а гIулакхаш довзийтар. ХIаьта энергетика Ди долча хана хиннача «Огонеке» довзийтар къахьегама ветераний, ийслагIча пятилетка ударникий, социалистически яхье котбаьннарий гIулакхаш. Укх шера бархIагIча марта цхьаькха а «Огонек» йир кхалнаха хетаяь. Цига массанена бовзийтар дикагIбола производственницаш. Иштта шоай предприяте сий лакха лоаттадеш бола кхалнах кIезига бац Западни Электросеташка.

В. ПЕТРОВ.
Западни Электросетий производственно-технически отдела воккхагIвола инженер.

раш тоъал дукха бар. Н. К. Крупскаяй блокнота тIа хьоахаваьча Анджей Козера кха доазонна юхке хьатIаотташ дар.

Такса йовзаш яр. Бюрковерча вахмистра хIара дехьа воалийтилгах «цхьан керта сом» эпар. Прошовицерча полице коменданта хIара бетта-бетта тума телар Мехов — Сломники — Вроцин — Краков гIолла бодача наькъагIа цхьан бийсанна чакхвоалар.

Иштта блокнота тIа цIи яьккха Ян Маковский Краковe Славковскаяй улицагIа вахар. В. И. Ленини Н. К. Крупскаяи юкъе а болаш хиннача «Политически гIулакхашта лийца боахкараштa новкъостал дара Союза» хьинаре член вар из. Союза секретара Сергей Багоцке хьинаре новкъостал даьд царна Краковe цар мел яьккхача хана (1910 шера вIашагIъелла хиннача «Новкъостал дара Союзе...» штатни ши болхло хиннав — С. Багоцкийи 1913 шера денз С. С. Дзержинскаяи). Вроцине гIолла нах доазол дехьа боахилга вIаштIехьдаьккхарех цаI С. Багоцкий хиннав. цо хьоашал тохийтад УльяновгIарга 1905-чей 1907-чей шерашка шозза лаьца. Иркутски губерне Iовахьийта сув яь хиннача, цигара ведда юха Краковe венача Ян Маковскеца.

Краковe баьхка дукхагIа бола новкъостий Багоцке новкъосталца польски доттагIий частни квартирашка дIанийсбеш хиннад полицега Ульяновгiap квартирана сов чIоагIа теркам тIа ца берзабайтар духьа.

Керда 1913 шу большевикашца — Петербургерен Москверен, Уралера а Кавказера а Краковe ЦК совещане баьхкача «IV Паччахьалкхен дума депутаташцен партийни болхлошцен цхьана деэдаьа Владимир Ильичен Надежда Константиновнаси.

1913 шера октябре Поронине хилар лоархIаме. цунца нийсса йола конференци, РСДРП ЦК совещани. 1914 шера ЦК керда заседани ю думски фракце вйкалашца.

1914 шера августе Краковe с Поронине чакхъяккха лаьрхIа хиннача РСДРП съезда кийчо яра кулгалду Ленина. Польски печатникий новкъосталца харца паспорташ кийчдаьд делегаташта-подпольщикашта (цу тайпара итт паспорт корадаьд ленински архивера). 50-негара 72-нега кхаччалца саг ва везаш хиннав съезле, хIаьта иштта я езаш Польски Королевстван Литвайн социал-демократе (СДКПиЛ) делегаци а хиннай. «Цхьабола нах гуччахьа чакх а баьнна хьабоахкалургба аьнка хеташ дар. — яхаш лийцад Н. К. Крупскаяс. — Цул тIехьагIа краковски болхлошка-типографщикашка гIолла вIаштIехьдаккха лаьрхIадар экскурсанташ ба аьнна вож берригаш а цхьатарра доазол дехьа боахилга».

ЧIоагIа догдоахийла еш яр Вронинах, 1914 шера июне цу наькъагIа доазол дехьа яьннай Анна Никифорова. Алексей Киселев. Николай Глебов (Авилов). Поронине В. И. Ленинца вIашагIкхийттачул тIехьагIа кхыча наьха паспорташца Россе юха баьхкаб уж съезд кийчъяр духьа.

Россе доагIача кхыча наькъашка а хьежаб Юха а хьож тхо Н. К. Крупскаяй йоазош тIа. Даьшха долаш укх тайпара да уж: «Ухнов яха стапци Австрецарча доазонгара 8 верст я. Жерески (гмина Черкасы) яха юрт. Аьтта оагIорахьа эгтара йисте дагIа цIа, натахьа санна аьрда оагIорахьа бодача наькъагIа вахача. Стефан Ключковский хатта. Ала: «Америкера юха воагIаш ва со». Россера Василий Степанишин хьатIаволлавелга деха». КхоалагIа никъ Сосновеце гIолла бодаш хиннаб. Цунна тешал ду цу блокнота тIарча вIашагIбетталуча массехк адресо.

Геттара хала вIаштIехьлаьннад дунен хьалхара тIом хилале Российски импере, кайзеровски Германе, Австро-Венгре территореш къоастаеш хинна кхо доазув вIашагIкхеташ моттиг хьалаха. Европа карт хувцаленнад, цудухьа массаза а Мысловице баьхача кIеззигчарна мара дагаягIац Чернин Белый Пшемши яха ши хий вIашагIкхеттача улла из моттиг.

ДагалоххарагIа аьлча, цу кхаь паччахьалкхенах моллагIчун а хьалха хиника доазув, аьттув бола моттигаш, дехьасехьа воала наькъаш геттара дика ховш хиннав Феликс Дзержинский. Кхело новкъарле яьй цунна цу хана Ленина вIашагIкхетара. 1912 шера январе Варшавен Домбровски бассейнен подпольни болх бар духьа Краковера дIавахав Дзержинский, хIаьта I сентябре яхаэлагIа лаьцав из, иштта паччахьа Россе политически гIулакхашта 183950 сага юкъе цаI а хулаш...

Кхел хиннаяц Краковe селлара чIоагIа кийчо еш хинна партийни съезд гулъе а дIаболабеннаб дунен тIом. Краковe ше бах из Iалаьмате боккха болх дIахо бар духьа Швейцаре дIавахав Владимир Ильич. ТIема цIера юкъера хьакъелаш бIаргаяйнай цунна йоалаш лаьттача революце сердалонаш...

Вл. НАКАРЯКОВ,
АПН соб. корр.
Краков.

БОЛХ КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА...

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца социалистически декхараши хапал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьча «Чечингстройтранс» производственни объединене гаражий, филиалий болхлоша бизза пайда ийбу шоай кхоачамехи торонехи. Цудухьа объединене коллективо укх шера хьалхарча квартала плап 102,3 процент а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-юха дихьар 63 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а дикка тIехкхоачашъяьй! Халкъа боахама мовхьаш дIа-юха лахьарга дIабода мах лохбарах, доагора-смазочни материалаш, электроэнерги кхоярах планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна 12 эзар сом пайда баьб.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегаши социалистически яхье хьалха латташи хиларца белгалъяьнна я пхелагIча гаража-филиала коллектив. Халкъа боахама мовхьаш дIа-юха дахьара кхаь бетта задани 103,8 процент кхоачашъяьй цо. Задаел совгIа дIа-хьа дихьад 17 эзар сома халкъа боахама мовхьаш. Иштта къахьегаш хиларах ийслагIа пятилетка задани а кхоъ-ах бутт хьалха кхоачашйир цо. ГIишлошъерашта дикагIа гIулакх а деш царна эшаш йола материалаш ханнахьа лоаттаяра тIаийца хинна социалистически декхараш толамца кхоачашдеш да. Цун керттердар да автотранспорт массаза а дикача хьала тIа хилийтар, водителий къахьегама дисциплина дика хилар.

Автомашинашта ремонт еш тоха деза кулг тох сменаш хувцалуча хана. Цу гIулакха халдаьза тIахьожаш хул инженерно-технически болхлойн ремонтникаши. Предприяте кулгалхоша чIоагIа йоакхо ю водителашта эшаш йола запасни оатхалаш хан-ханнахьа Iалашъяра. ремонтникий балха хьалаш тоадара. Болхлой собранешка, хIара кIиран цIаьраска дийнахьа хулача пятиминуткашка дукха кхетама болх бу. Укхаза довзийт социалистически яхье хьалха латтачар лоаха къахьегама толамаш, дикагIйола опыт. Цу гIулакхах доккха беркат даьннад. Къахьегамен производственни дисциплина телхаяьяц укх тIеххьарча кхаь шера. е авари яь а моттиг нийсъеннаяц. Керда балха баьхкарашта новкъостал а деш, цу коллектива режимага боах уж. Дукха ба предприяте паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара кердакерда инициатива юкъекхуьлаш бараш а.

Социалистически яхь шерагIа йоаржаяра бригадаш вIашагIа а ехка цар договораш яьй социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхара. Яхьа итогаш еча хана ларде лувц гIишлошъерий претензи йоацаш бригадаша болх бар, водителаша шоай квалификаци лакхъяр, къахьегамен производственни дисциплина дика хилар, авари йоацаш болх бар, массе долча технико-экономически хьокхамий плани тIаийца социалистически декхараши кхоачашдар.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Вакуев Салман керте латтача водителий ялхлагIа бригаден Исламов Рамзана кулгалдеча водителий ворхIлагIа бригаден. Технически хьажара тIехника кийчъяьяр цу бригадаша еррига транспорт. ХIара сменагIа нормаш 140 — 150 процент кхоачаш а еш хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба водителаш Чамаев Шамиль, Сулейманов Имран, Закриев Ширвани, Исрапилов Бекмахьмад, Идрисов Iаьла, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

Коартолаш кхеяра специализаци еш хIанзарчоа шиъ мара боахам бац вай республикс. Царех цаI — Сунженски райони «Путь к коммунизму» яха колхоз. ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера кхаь механизированни отряде 250 гектара тIа кхеергья колхозе коартолаш.

Укх шера декхарех хIара гектара тIара 200 центнер коартолаш чуя езаш ба колхозхой. Хьалхашка латта декхар толамца кхоачашдар духьа ма-могга тешамегIа лард йолла гIерташ къахьегаш ба хIанз механизатораш. Гурахьа денз зяба аьха, хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 70 тонн органически удобренеш кхоачийташ хьаьндаь да коартолаш дIаюв лаьтта.

Нетребо Александр начальник волча механизированни отряде 88 гектара тIа, хIаьта Попов Николаян Лебеденко Леониден кулгалдеча механизированни отрядашка кховзткъен итт-итт гектара тIа дIайийнай хIанзле из культура.

Коартолаш дIаювча къаьстта дика къахьег механизатораша Авдеев Василия, Ткачук Николая, Кравченко Анатоле. Дийнахьа нормагIа бе безачул шозза дукхагIа болх бу царех хIаране.

Шерра яхь йоаржаяь къахьегаш ба укх деношка колхоза баьцадаараш леладераш а. ИттлагIа пятилетка—дикала пятилетка йолга кхета а деш шоай низ дIакхоачар ду цар баьцадаарий фу ма-могга дикагIа дIаде гIерташ. Механизатора Бардин Николай беча балха къаьстта раьза ба колхозхой. Ше хьадер сихен геттара дикен ду цо.

СУРТА ТIА: Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза механизатор Бардин Николай баьцадаараш дIадувш ва.

С. ХАКИЕВА сурт.

БАРТ-ЦХЬОАГIО ЙОЛАШ

Цхьа дезал санна барттайна къахьегаш дукккхача къамех нах ба Аргунски «Пищемаш» заводе. Шоайла дIа-юха эшаш дола новкъостал деш, дикагIйола опыт дIа-хьа луш предприяте сий лакха лоаттадара хIараке хьинар кхо ца деш къахьегар бахьан долаш ди тIехьа тоалуш доагIа предприяте коллективо доаха къахьегама толамаш.

Из коллектив барт-цхьоагIо йолаш хилар хьахьокх къахьегамен производственни дисциплина телхаеш бараш цо бакъахьарча наькъа тIа боахаш хиларо. Масала, юххьанца болх бе волавеннача массехк шера заводе дикагIа лоархIачарех вар механо-сборочни цехера резчик Бовкаев Саламу. ТIехьарча хана каст-каста корта бохабеш дола малараш а мелаш балха аха ваьлар, цхьайолча хана балха воллашехьа молар, яхаш дувц цеха кулгалхоша. Уж санна дола гIулакхаш шоай коллективо могийтаргдоацилгах лаьца цунца къамаьл хилар цеха кулгалхой, партийни профсоюзни организацей вожакий, цул шийн новкъостий ЦIагIарча дезалца а дагабаьлар. Цар а дехар дора фуннагIа даь Саламус корта бохабеш дола малар дутаргдола гIулакх делга. Лоацца аьлча предприятена производственник а дезалла да а хургволаш воалаш латта Бовкаев месткома решени а яь дарба дайта вохийтар. ХIанз из механосборочни цехе меттел еррига заводе а дикагIа лоархIаш вола производственник ва.. Цу нийсача наькъа тIа ше ваьккхача цеха коллективана чIоагIа баркал яхаш ва Саламу а цун дезал а.

Къахьегама дисциплина телхаерий гIулакх производственни совещанешка е болхлой собранешка ца дувцаш дитац. ДIадахача шера цхьаккха бахьан а доацаш цхьацца-шиццалаи цIагIа даьккхар слесараша-сборщикаша Метаева. Дудаеа Балхара уж дIабаха оттабил. Цхьабакъда уж къахьегаш хиннача цехерча болхлоша дехарех дIа ца боахаш битар уж. Цеха коллективо шийна тIаийцар из санна дола гIулакх кхы ца нийсдалийта. Цул тIехьагIа цхьа моттиг чийсъенна яц цехерча болхлоех моллагIча саго къахьегама дисциплина толхаьь.

Завода коллектив барт-цхьоагIо йолаш хиларах дукха масалаш доаладе йиш я.

Шоай предприятера моллагIа болхло пенсе водаш моттиг нийсъелча из ди цунна цIаккха дицлургдоацаш деза совгIат йиш, дег тIара доагIача дIайхача дешашца ловцаш доахаш накъабоах уж. Укх тIеххьарча хана иштта накъабаьхаб заводчанаша Салтаев Махьмуд, Хатуев Далхьад, Ибрагимов Махьмад, кхыбараш. Предприяте коллективо коммунистически субботник дечa хана е кхыдола общественни гIулакх чакхдоаккхача хана цига дакъа лоацаш хул уж цхьа къахьегаш болча хана санна. Болхлоех моллагIча сага саг йоалаеча хана е маьре йодаш моттиг нийсъелча царна 50 сом ахча лу. деза совгIат эш. Масала, заводе хьожаваь керда венача къонача специалиста Бондарчук Анатоле цу предприятера къона специалист йигар. Царна шиннена а 100 сом делар. Цхьа квартира йолча цIен ордери дIоагIаши дIаделар царга. Коллектив барт болаш хиларах дола масалаш кхы дукккха доаладе йиш я.

ДоттагIленах лаьца каст-каста лекцеш еш, беседаш ю заводе. Иштта цига хул болхлой доттагIлен сайренаш. Ахкан замалахьа хIара бетта хьалхарча шоаттдийнахьи кIиранДийнахьи вай республикерча, иштта вежарацха йолча лоллахарча республикашка экскурсешка баха салоIаш хул болхлой. Цу гIулакхо шоайла дикагIа бовзийт. вIашка оз уж.

Цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхьо а чIоагIъу болхлошта юкъера доттагIал. ТIехьабуcараш шоашта тIакхебара эшаш дола новкъостал ду. Масала, заготовительни участок тIехьаюсаш яр ер шу доладеннача хана. Цо бедал дIаяларга хьежжа мара болх дIабаха йиш йолаш яцар кхыча цехий коллективаш. Цудухьа еррига предприяте коллективо план кхоачаш из яэ кхерам болаш гIулакх эттар. ТIаккха механически сборочни цехаша заготовочни участкана новкъостал дара шоай болхлой хьожабир. Цул тIехьагIа тIехьаюсаш хиннача участка болх тоабелар. Иштта барт болаш яхаши къахьегаши я «Пищемаш» завода коллектив. Цунга хьежжа дика да цун къахьегама толамаш а.

Б. БАШИРОВ.

ГIалаташ дага а лувцаш

Шийна ханнахьен дикен техника тоаяь. лакхача кондицех дола бIаьсти ювча культурай фу, ма-эшша минеральни удобренеш Iалашьяь дIадоладир укх шера бIаьстан кхашкара балхаш Гудермесски района «Дружба» совхоза къахьегамхоша. Цу гIулакхо торо хулийт хIара дийнахьа дика хьокхамаш гойташ болх бе а цунца цхьана хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде а.

Иштта, иттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера чуэцаргболча хьувкъама лард йоллаш хIара гектара тIа шишша центнер кхоачийташ азотни удобренешца подкормка йир 1700 гектара тIа гурахьа ялата йийна хиннача культурашта, хIара гектара тIа 6—7 центнер кхоачийташ минеральни удобренешца хьаьндир зиба аьха хинна 1200 гектар лаьтта, макха баьккха шийн ханнахьа социйир лаьтта Iайна тIоадал. ХIанз тIатеIIа баьсти юв культураш дIаювш ба механизатораш. ДIайийна яьннай 70 гектара тIа горох. 150 гектара тIа доакъара лаьрхIа горохаца цхьана кен. 70 гектара тIа баьцадаараш. Укх деношка генараш дIаде болабеннаб совхоза механизатораш. Из культура 234 гектара тIа дIае езаш я, хIаьта хIанзле 160 гектара тIа дIа а йийнай.

Кхашкара балхаш деча къаьстта хьинаре къахьег механизаторашца: Октябрьски Революце, Къахьегама Цlена Байракха орденаш лелаеча Кахаев Iайнде. Къахьегама Цlена Байракха орден лелаеча Турищев Александра. «Знак Почета» орден лелаеча Юсупов Лаьчас, Ибрагимов Ахьмада, Костенко Алексея, Сайханов Сайдамина, Дакаев Мовлида, кхычар.

Укх шера 150 гектара тIа ялатаи 396 гектара тIа силосаи хьажкIаш кхеергья совхозе. Из культура кхееш хургба Кахаев Iайнди, Юсупов Лаьча, Дахаев Мовлид. План 24 центнер йолаш, хIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя доаш деннад цу механизатораша. хIаьта силос йоллара хьажкIий моша гIаламаш хIара гектара тIара 200 центнерал кIезигагIа доацаш чуда а лаьрхIад.

ТIаийца декхар кхоачашдара дика лард йолла гIерташ къахьегаш ва Iайнди а, Мовлид а, Лаьча а. ХьажкIаш дIаелехьа ю тIеххьара культиваци чакхйоаккхаш ба уж хIанз. Балха норма 150 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

— Дега тоам хулаш тIаийцар тха совхоза механизатораша КПСС XXV съезда соцамаш. ИттлагIа пятилетка дикала пятилетка йолга кхета а деш шоаш хьабу моллагIа болх ма-хулла дикагIа кхоачашбе гIерташ къахьег хIаране. Цудухьа со раьза ва механизатораша беча балха, — йоах совхоза керттерча агронома Саидов Асланбека. — Къаьстта йоакхо ю оаха соахка хинна кхоачамбоацараш укх шера нийс ца далийтара. Иштта, шийн ханнахьа тоайинзар соахка бIаьсти хика система. Из бахьан долаш тIехьаяьхар гурахьа йийнача, кхыча культурашта вегетационни хьисапе хий диллара хаташ. Цу тайпара гIалат укх шера ца далийтар духьа еррига торонаш оарцагIъяьха къахьегаш ба хIанз хина система цIенъераш, тоаераш.

1300 гектар лаьтта да «Дружба» совхозе хий дуллаш. Цигара хина система тоаяра дукха низ эш. Цхьабакъда халонех ца кхераш толамца къахьег хина система цIенъеча болх берэша. Царна юкъе ва укх шера совхозе агротехнически курсаш яьха 17 саг. Уж кхашка хий дилла Iомалуш бар цу курсашка.

Хина система тоаяра совхоза шоай низ дIакхоача новкъостал деш ба «Чечингушводстрой» треста Аргунерча ПМК-а болхлой. Цигара енача йиъ экскаваторо хина система цIенъеш хIанзле дукха хIама ца эшаш 80 эзар кубически метр лаьтта хьалдаьккхад. ПхийтталагIча апреле гурахьа йийнача культурашта вегетационни хьисапе хий дилла доладаьд совхозе.

Соахка «Чечингушвино» объединенена юкъенхар «Дружба» совхоз. Из бахьан долаш хIанзчул тIехьагIа цу боахаме кхеергйола керттера культура комсаш хургья. Укх шера гурахьа 300 гектара тIа дIаювргья уж. Комсаш дIаера лаьтта плантажни нохапашца 60—70 сантиметр кIоарга оах. Дийнахьен буси шин сменагIа болх бу механизатораша Васелюк Василен Ризванов Виктерен. НормагIа 1,3 гектар аха дезача сменагIа юкъера лаьрхIача кхоъ гектар лаьтта оах царех хIаране. ХIанзле аьхар 45 гектар да.

— Цхьан трактора кхоачам хулий шоана?—хаьттача:

— Хилац. Цхьабакъда де хIама-м дац. Хьалха баьча бартага хьежжа «Сельхозтехника» Курчалоевски объединенера С—100 марках йола пхи трактор я езаш яр тха боахаме комсаш дIае лаьтта ахара. Пхеннех самардийнахьа цаI хьакхаьчар. Бакъда цхьан дийнахьа болх баьчул тIехьагIа из а ехар. — жоп делар Саидов Асланбека.

ЙоагIа йоакхо ю совхоза кулгалхоша хIанз бIаьстан балхаш деча къахьегача механизаторий балхацара моральни а материальни а безам совбаккхара. Иштта, совхоза парткомо а рабочкомо а оттаяьча мероприятешка хьежжа механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела цIе вымпел лу. хIаьта цхьатарра пхе дийнахьа норма 125 процент кхоачашъеш болх баьча хIара механизатора 10 сом ахча преми лу. Цхьабараштa шозашозза а луш цу тайпара премеш еннай лакхе цIераш яьхача берригача механизатораштa, хIаьта яхье хьалхара моттиг яккхарах лу цIе вымпел Костенко Александрга я. Цун сийна айяь я совхоза контора хьалхашка айю Сийлен цIе байракх а.

— ХIанз санна хьинаре дIахо а къахьеге, шеко яц. укх шера тIаийца декхараш тха кхаш леладераша толамца кхоачашдергхиларах, — аьнар Саидов Асланбека.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЭЗАР ВОЛЧА ХЬАТIАДЕНАД КНИЖКА

Ткъо шу хьалхагIа Ленинградерча Комсомола улицагIарча книжкай тика чу дIачу а ваьнна, керда повесть тIайолаш цу чу мел хинна книжкаш яйцад цхьан зIамигача саго цкъа эцаш Цхьа кIира даьннача гIолла цхьаькха парти эца юхавенав из. Книжкаш доххараш пецбаьнна хиннаб: фуд укхо леладер? Из фу хиннад аьлча, зIамигача саго, Металлически завода слесаро, повесть йийша а йийша, путIаодар, шийн доттагIашта дIадийцад. Цул тIехьагIа тика тIара книжкаш цехе хьа а деца, импровизированни прилавок духхьал балхаш деш боаххкача моттиге хьайоаржаяьй цо. Книжкаш цу сахьате дIайийна чакхдаьхад.

Гучох, иззамо болча энтузиасташкара — книжкаш дезарашкара дIайолаелча хургья-кх халкъа тикаш а. Ховш да, дукхача наха шоаш дийшачох, шоашта бIаргадэйначох шоашта хетаденнар гонахьарчарна дIадувцилга. Иштта цу гIулакхах чам беннараш ба книжкаш доаржалераш а кхайкадераш а. ХIанз уж-жаморгаш Ленинграде пхи эзар совгIа саг ва. Йоккхийча заводашка къаьст-къаьста книжкаш доаржадераш юха а баьха, халкъа тикаш е книжкай киоскаш ехка болабеннаб. Уж хIанзле а 165 я Ленинградски областеи. 2,5 миллион книжка — болх беш волча хIара ленинградаца цхьаьца экземпляр дехкад шера цу тикашка гIолла.

Болх мишта бу цу тайпарча тико? МоллагIча книжкай тикаца соглашени ю заводо, фабрико е кхыча предприяте. Общественни хьисапе книжкаш доххараш, массаза а яхар мо, книжкаш дукха дезараш хул. КIира шозза е кхозза — делкъийга хIама дуача мукъача сахьатен болх чакхбаьнначул гIехьагIен хьайийлле хул тика. Алапи эцача деношка, дешара шу доладуш, цIейн тIакхоачаш къаьстта дика лел книжкаш доххилга.

ХIаьта халкъа тика-м книжкаш дохка новкъостал даь мета Iа. Цун керттера декхар — книжкаш кхайкаделгеи дешарашта малагIаш эш хьожилгеи. Цу гIулакхa эгтара хьалха заводе болх берий состав йовза еза, цар сенна безам ба ха деза. Масала, къонача ваcи панаси гIад а бахе эц педагогикагIа дола книжкаш. Къоналгахьа лестача наха медицинера кердадараш хар лов. Дешархошта школай, техникумий, вузий программагIа дола литература эш. Чкъаьрий довхараша, зизаш кхедераша, спорт дукха езараша а иштта гIад а баха эпаргла шоашта дагадоахача дешаех дола книжкаш.

Дукккхача ленинградски предприятешка я библиотекаца цхьана литература кхайкадара новкъостал деш йола книжка доттагIий советаш. Художественни дар кхайкадаь ца Iеш керттерча даькъе белггалара потребитель эшаш дола специальни литература кхайкидара а. Къаьстта чIоагIа хьашт долаш хул техникана, экономикана общественни Iилмашта дола книжкаш. Издательствашта а новкъостал ду книжка доттагIий советаша дешараштa малагIа тайпа книжкаш эш, нийсача боараме тиражаш уттае хара. Цу гIулакха издательски планаш юкъ, книжкаш дешаргдараштa хетараши цар предложенеши къестаю духхьал предприятеш йолча метте, каст-каста книжка цIейш ду. Цига кхайке тIабоалабу писателаш, поэташ, дукха дезача книжкай автораш, художникаш. Шерра дIадоладенна да автографаш тIа а язъеш книжкаш доххилга. ДикагIболча пропагандисташта совгIаташ, дипломаш тел. Книжка доттагIий советаша. книжкай тикаша кердача изданей выставкаш уттаю, йизза аннотацеш тел царна хетаяь. Шоай доалахьа библиотекаш йолаш бараштa иштта консультацеш а ю специалисташа, библиотекараша, библиографаша.

«Книжкай форда чура къулба» — иштта оал кердача книжкай хьакъехьа дувцаш йолча заводской газетай къаьсттача разделехи заводской радиопередачехи.

Книжкаш доххача халкъа тикашка латтараш, книжкашта пропаганда ераш 1974 шера вIашагIъеллача книжка дукха дезарий Еррига союзни обществана юкъебахаб. Нагахьа санна массазаръяр санна йолча тика тIа книжка харжар духьа вай воаш ухе, укхаза книжко ше лех ше дешаргдар.

Алла БЕЛЯКОВА,
АПН корреспондент.
Ленинград.

КХЫЧА МЕХКАШКАРА КАЛЕЙДОСКОП

ХIАНЗ ВОАЙ ДАС ДИГАР ВАЙ, ВАЙ ДУВЦАЧУНГА ЛАДУВГI...

Бундестага чухьара политически комисси хIанз лоархIаме дош дувцаш я: наьха шошоай доалахьарчеи служебнии телефонашкара. еча переговорашка къайлагIа ладувгIа меттел, телефонашта автоматашта юкъе чуаха а бокъо лой Iаьдалашта Малхбузенгермански законодательства. ЙоагI. - йоагIача служ башкарча специалисташа парламентарешта дош делар, из де технически вIалла хала ца хиларах. ДукхагIа бола боински зембоахараш дог тийша ба, комиссе из дош нийса къоастадергдолгах. Вешта, малхбузехьара немций, общественностага даьча хаттараша деча тешалагIа, бокъонца дог тийша ба. ФРГ хIанз къайлагIа ладувгIаш кIезигагIа яле а ерригача телефонех 25 процент хиларах. Цхьабакъда рейнски кхерамзлен хана, гучох, цун кховчам бац.

Н. ПОРТУГАЛОВ, АПН соб. корр.

Бонн.

●

БАЬЦЦАРЧОХ «КЪУРГ БЕРГ» ФУ ДОАККХ

Квадратни метрал совгIа га дIаегIа моттиг кхачац хIара токийца. Токио бIаргагургьяц шоана керда бешамаш е скверaш дIайогIаш: гаьнаш яьгIа моттигаш укх тIеххьарча итт шера кхы тIа а 12 процент кIезигьеннай дунен тIа эггара дукхагIа нах бахача цу городе. Бувцаш ца хезача тайпара беза ба японски столице лаьттан мах. Цудухьа цIенош хьалдалла йола участкаш мара яц ийераш.

Моттигаш «баьццара» хилийтара промышленносто арахец синтетически пальмаш, бамбук, зизаш, буц, бIарчча синтетически газонаш. ПрокатагIа гаьнаш телаш йола фирмаш а гучаьнай хIанз. «Лелае» кхабилга чу ягIа ах метр лакха дийна га эдарга бетта йиъ эзарга дIакховчаш иен (10 сом гаргга) йода. Цхьабакъда городе гIолла яьнна леле уж цхьа моттиг йола «паркаш» а, бIеха фо ла ца а могаш, маьлхара а яхе йокъалу. «Флора», хIалак ца хилийтар духьа, промышленни предприятеш йоацача городал арахьарча керда фо долча моттигашка дIакхухь.

А. МАЧЕХИН, АПН соб. корр.

Токио.

●

ЗЕ ДОАЦАШ ХИЛАЦ РЕКЛАМА

Ийй доаккхача цхьан кампане ший цIн дIахазийтар духьа англиски телевидене гIолла дIахьийкхад... ший йий молаш йолла митал. «Бузи» яхаш цIн йола милIа ший тайпара хилар гуш дар кхы цхьаькха хIамах а: ше санна дараштa, юкъе Iалаьмате доккха да из — 23 сантиметр дIаьха. Цун дас 19 шу даьннача Кристофер Хадсона милIаш каст-каста хахка дахийтача «хьалха ухаш» хиларах а цIи хеза дар «Бузи». Ийй доккхарах пайда балара «Бузи» мел новкъостал даьд ала хала да, цхьабакъда ший даьна-м дага а доацаш гIайгIа тIатессар цо: ийй меларах отравлени а хинна деннад из.

(АПН).

●

ФУ МАХ БА СИЙЛЕН

Хейнц Вильгельм, Оберстдорф яхача Малхбузенгермански городера 54 шу даьна пхьегIаш юлар. гайна ганза ше газеташа вувцаргва аьна хеташ хиннав. Цхьабакъда ха дIайодар, хIаьта журналисташ кхы из дагавохаш бацар.

— Юххера а тахан-м гIоргваргва хьона со, — аьлар Хейнца цу диплургдоацача мартовски дийнахьа, улицатIа а ваьнна, спортивни тика тIа вахар из. Цига лыжника гIирс тIа а бийха, 145 метр лакхача трамплина тIа хьалтIаваьннав. ХьалтIаваьлча хайнад Хейнца лыжаш эца ше ьиценнилга. Цхьабакъда юхавала хIанз тIехьа вар. ПхьегIаш юлар юххе дIаккхесса иллача картона кIопилга ногIар чу а хайна, мух мо масса IокIал хьиддав. Хьахиннар: трамплина когашка Iочукхачале аьча шовзткъеи итт метра белгалонга кхачар, ши пIенда катбар, кIезиг-дукха хьов меттахьа балар... дуккхача хана сатийса моттигерча пресса тIа арадаьха сурташ

(АПН).

Доазол дехьара

ГЕРЗ ДIАДОАККХИЛГА — САГОТАГIА ДОЛА ДЕКХАР

Герз дIадаккхара проблемашта КПСС XXV съезда къаьстта уйла тIаяхийтаро, ше иштта хила доагIаш дола хIама хиларах тарра, геркам тIаззар дунен халкъашта юкъерча дуккхача зембоахарий. Цу цхьан ханна баккха мабоагIара белгалбоакх Советски Союзо лелабу комплексни никъ. КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклада тIа хьахьекха сихдаь Iоадеш латта герзаш соцадара установка, белгалдоакх дикка низ болча «Франкфуртер альгемайне цайтунг» яхача малхбузенгермански газето, айхха ювзайолийт СССР—США переговорий доазонел чухьа стратегически герзашта доазув оттадара декхарца. США сенатерча дукхагIа болча республиканций лидера Хью Скотта а иштта «боагIаш бола лоархIам» баьзза баргбоацаш лаьохIар доклада тIа цу дешашта тIаяхийтача уйлан. Центральни Европе герзашцара низашн герзашта кIезигдара проблема а санна. Фински премьер-министра Мартти Миеттунена теркалдаьд, герз дIадаккхарах дола декхараш низ юкъе боаккхилга советски предложенешка дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта юкъера цIендаь дIадаккхарца айхха дувзадалийта хилар.

Герз дIадоаккхилга тIехьадаха йиш йоацаш хилар белгал а даькха. КПСС XXV съезде Л. И. Брежнева хьахайкадаьд: «Герза гувнаш тIа а хайша даха кIаьдденнад адамаш. хIаьта империализма агрессивни гIозараша лехкаш тIа-тIа сихагIа Iоадеш латт герзаш».

Сихдаь герзаш хьадар бехказа даккхар духьа тайп-тайпара бахьанаш доах Малхбузерча герз дIадаккхара духьала бараша: цо йоах, «экономика лертIа лелаю», «Iилма-технически прогресс дIахьалха тетт». Цхьабакъда тIема арсеналаш кIезигъяра хьакъсхьарча предложенешта духьала оттара тIакхелла керттера пропагандистски кхоллар да «советски кхерам тIабоагIа» яхаш дувца хабараш. Дизза бахьан а долаш ала йиш я, «советски кхерам тIабоагIа» яхаш доацар дувцилгах шоай професси а яь лелаш болча Атлантически океана шинна а овтIорахьарча политикийн иналийн барт цаI хилар.

США Конгресса шинна а палате оттабаь низ болаш шийнах ба тIема - промышленни комплекса. Дукха ха йоацаш кепатеха арабаьккхача Гессенерча (ФРГ) «машара фондерча» Iилмахой группо баьча тохкамга хьежача, США сената 40 членах герз Iоадара хьакъехьара Пентагона моллагIа предложенеш автоматически аратувсаш йола «керий» группа хинна. Цудухьа дуккха политически зембоахараш нийса белгало лархIа баьннаб: нагахьа санна малхбузехьарча пропагандаи парламентски залашкеи «тIабоагIача советски кхерама» хьакъехьа, «советски герзашцара низаш Iоадара» хьакъехьа керда гIар айлой, тIаккха ха мара дезац, тIема гIулакхашта хьожаю йоккхий ассигнованеш кхы тIа а чакхйоахача гIулакх дIакхаьчалга. Бокъонца цу шаблонагIа дегIаихар дукха ха йоацаш Пентагона гIулакхашта хьожаяь эггара тIех йола 112.7 миллиард долларга дIакхаьча ассигнованеш чIоагIъярца дувзаденна США а хIаьта иштта хIанзза тIайна керда тIема бюджет соахка хинначул миллиард стерлингий фунтал тIехьяьннача, вешта аьлча плелагIа дакъа хIана яланзар аьннача Англе а хинна событеш.

Герз Iоаделга хьалхадоахараша шоай практике дегаондле ю антисоветски фаьлгаша унахцIена уйлаш тоIае, уж «геттара бакъ а хеташ» хьалхашка увттаде вIаштIехьдаларга сатувсаш. Цу цхьан ханна бокъонца гуччахьа долаш дола бакъхIамаш, масала, СССР-о дуккхача шерашка оборонага дIадохийтар хIара шера кIезигдар, иштта бIаьччача бюджета юкъера цун удельни вес лоха а еш. Вене хиннача переговорашка социалистически мехкаша Центральни Европе герзашцара низаши герзаши дIахо лаьрхIа герзаш Iоадара боарам кхы хьал ца балийта енна предложени санна даьраш, тIехьарча аргIанга юкъетташ дар «лоархIам боацаш долаш санна, е вIалла хьоахадеш а дацар.

Кхоккам кIаьдбара духьала барашка машар булаш дунено шийн юхь хано деха доагIаш дIадехарашкахьа, кхетамо хьалхадоахарашкахьа ерзаяь хиларца. Цхьабакъда «бе-башха доацаш Iалда Iеча дукхагIа барашка» догдоахийла йолаш цар даь лоархIамаш гIомара кIийле йолаш да. Герз дIадаккхара проблема бебашха ца кеташ Iергдола мехкаши халкъаши хIанз дац.

Кхоккам кIаьдбареи дунен халкъашта юкъера гIулакхаши овлангара денз хувцареи процесс юхаластаргIйоацаш елга Iалашдулургдац герз дIадаккхара тIадерзадаь реальни гIулакхаш чакхдахара ларда тIа мара — иштта я машари дуней халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаши бахьан долаш, халкъий паргIатон кортамукъален бахьан долаш дIахо лоаттабеча къовсама КПСС XXV съездо кийчъяьча программа юкъмоттигера установка. Герз дIадаккхара гIулакха хьалхарча плане оттадаь сагоагIа дола декхараш эггара лоархIамегIарча шин установкагара хьадоагIаш да. Хьалхарьяр — дунен термоядерни тIом ца хилийтара мамогга новкъостал дар, арсеналашка керда, кхы а боккхагIа низ бола герз хьа ца дайтар. ШоллагIъяр — Iоаяь стратегически арсеналаш зIамигъяра тIадерзадаь реальни гIулакхаш чакхдоахилга а кхерамегIча тIема конфронтацеца ювзаенна йолча районашка герзийн герзашцарча низийн боарам лохбелга а.

Цу гIулакха тарлуш мел дола хIама де лерхI СССР-ан США-нен юкъе стратегически герзашта доазув оттадареи уж кIезигдареи хьакъехьара керда соглашени кийчъяь яккхара. Центральни Европе герзашцара низаши герзаши кIезигдара хьакъехьара переговораш сихъяра, ядерни герза деш дола тохкамаш массане а геттара а соцалара хьакъехьа, химически герз дехкареи хIалакдаь дIадаккхареи хьакъехьа, дуккха адам хIалакдергдола герза керда тайпаши системаши хьаелга а хIаьта иштта тIемен кхыча зуламечен гIулакхашта лаьрхIа Iалама воздействи елга а дехкара хьакъехьа дунен халкъашта юкъера договораш дара.

Дуккхача паччахьалкхенаша тIема гIулакхашка хIанз даим дукхагIа ахча дIаахийтара меттел уж ххаддаиза кIезигдара практика юкъейоалаелга вIаштIехьдаккха лерхIаш я Советски Союз. Цу декхарашца дувзаденна боккха лоархIам бу герз дIадаккхара деша сихагIа Дерригдунен конференци гулъяра.

Къаьстта белгалдаккха доагIа, герз дIадаккхара проблемаца лаьца из комплексни никъ советски дипломате ООН-е а дунен халкъашта юкъерча кхыча переговорийн совещанейн доазонел чухьа а баьча боккхача балхах хьахиннарех, социалистически содружества мехкаша вIаши дага а даьнна кийчъяьча инициативаех ког гIортолга еш хилар. Цу тайпара дуккха инициативаш къоабалъяьй ООН Генеральни Ассамблея дуккхача сессеша, чIоагIъяьй цу универсальни дунен халкъашта юкъерча форума революцеи герз дIадаккхара дешашта йолча Комитета йоагIаш йола конвенци кийчъяра хьакъехьа тIадохкача гIулакхий хьисапе. «Декхар сенах латта аьлча, — белгалдаьккхад Л. И. Брежнева ше доклад еш, — из латт уж резолюцеш чакхъяхарах».

КПСС XXV съездо бакъбаьб 1974 шера СССР-ан США-нен юкъе яь владивостокски вaIал кхоачашъяра а стратегически герзаш Iоадара керда никъ хьа ца беллийтара а вай мехка беш бола Iалашмате боккха лоархIам. Цу дешах лаьца советско-американски переговорий доазонел чухьа ювца оттаяь еррига советски предложенеш шоай хинна низ болаш юс. Венерча переговорий ден повестка тIа латта дешаш кьоастаделга а меттахьа хьоале гIерт социалистически мехкаш даим. Из дог тешадеш хьахьокх цу районера СССР-ен США-и бIу кIезигбара хьакъехьа, переговорий вокх доакъашхой бIун боарам кхы лакх ца балийтара хьакъехьей шоллагIча этапе — 1977—1978 шерашка из лохбара хьакъехьен цар еннача кердача предложенеша.

Советски Союза кхы цхьаькха цхьан инициатива а уйла тIаерзайнча бакъахьа да: Гаргарча Малхбоалене Iоадеш латта герзаш юхвозийта новкъостал де кийча хилара, нагахьа санна цу районера дов чIоагIъечен нийсхони ларда тIа политически наькъаца къоастадергхуле.

Лакхе цкъа белгал мадаккхара, герз дIадаккхара реальни гIулакхаш чакхдахара хьакъехьа енна советски преложенеш эггара айхагIча тайпара ювзаш я низ юкъе ца боаккхилга паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий закона даь дIаоттадара декхар кхоачашдарца. Из идея дегIа а йоаляеш, КПСС XXV съездо инициатива кхайкаьй паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка низ юкъе боаккхаргбоацаш дерригдунен договор дара хьакъехьа. Советски Союз кийча я из предложени чакхъяккхара кхыча паччахьалкхенаца цхьана практически гIулакхаш чакхдаха.

Спартак БЕГЛОВ, АПН политически обозреватель.

Тамара Ханума 70 шу дизарга

ТАШКЕНТ. Дунен халкъий иллеш доахача, халхараш деча Тамара Ханума ший тайпара йоккха талант вай мехка а доазол арахьа а дика йовзаш я. Цун концерташ хиннад Франце, Австре, Иnде, Польше, Чехословаке.

Сийлахь - боккха Дай-мехка тIом хиннача шерашка Советски Эскара бIухошта 1000 совгIа шефски концерташ оттадаьд Тамара Ханума. Капитана звани еннай цунна. Дуккхаза Советски Союза орденаши медалаши тийнпай.

Ший гIулакх йоккхача говзалца леладар бахьан долаш СССР халкъа артистка яха цIи еннай Тамара Ханума, из — СССР Паччахьалкхен премеe лауреат я.

СУРТА ТIА: Тамара Ханум шийга даьккача письмошка хьожаш йоал.

А. АВАЗОВЕИ Р. ШАМСУТДИНОВЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

●

КХЕТАМ БАЛАРА ГIУЛАКХА — ЙОАКХО

Бахача наха интернациональнии атеистически кхетам балара балха тайп-тайпара формаши методаши юкъехкхухь Надтеречни района культпросветучреждений болхлоша. Уж я дына духьалареи моральни темах йола лекцеши беседаши, Iилма-тематически сайренаш, дагахьара журналаши обзораши, тайп-тайпара диспуташ.

Укх шера общественно - политически, интернациональнии атеистически темах 13 эзар совгIа саг юкъеэза лекцеши доклади йийшай. Цар темаш яр «Исламах юхедисараши бахача наха цо лоаттабу Iоткъами», «Кагирхой советски патриотизман пролетарски интернационализман уйлашца хьалкхебар», «СССР хьахилара дерригдунен исторически лоархIам», иштта кхыяраш а.

«КПСС XXV-ча съезда решенеши тха совхоза декхараши», «Коммунистически кхоанен саг тахан хьалкхеву», «Тамаш йоаца тамашаш» — иштта кхыйолча темаех а беседаши читкаши чакхйоах.

Района библиотекашка дешараштa юкъе чакхъяьхар «Iи делкъийна дIалоал», «Сигалечи лаьттани къайленаш», «Къайлеиий вокх оагIорахьа», «ХIанад из тамашийна» яха книжкаш дувцаш йола конференцеш.

Къахьегамхошта интернациональнии атеистически кхетам балара хьакъехьара КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X-чеи XIII-чеи пленумий соцамаш кхоачаш а деш. тха культура болхлоша тайп-тайпара формаши методаши юкъехкхухь: шерра дувц халкъа боахама вузкъа хьадеча дикагIболча болхлоех. наха къахьега а бахз а новкъарле ераш, атта вахар лехараш бег боах. Района клубашка, культура цIеношка каст-каста хул къахьегама хьалхалаттараштa хетаяь сайренаш-портреташ, тематически сайренаш.

Укх шера культура учреждeнешка библиотекаша, моттигерча партийни, комсомольски организацеша дакъа а лоацаш йиттa тематически сайре чакхъяьккхар. Цига дакъа лоацаш хилар 3,5 эзар гаргга саг. «ХIана теш вай лаьлах?», «Медицинеи дыи», «Эрсий художникаш дынацарча къовсаме!» — иштта темаш йолаш яр уж.

Клубашеи библиотекашеи атеистически кхетам луш беча балха тIа йоккха моттиг дIалоац гойтара агитаце. Безам тIабодаш хоза кийчдаьд Надтеречни культура ЦIагIа, Горагорски, Знаменски библиотекашка «Ислами кхалсаги», «Хьаькъало тIаэцаш», «Бераши дыи» яха плакаташи стендаши.

Района массайолча библиотекашка, клубашка, культура цIеношка болх беш я «Атеиста утолокаш», арахец «Атеист» яха пенгазеташ. Къахьегамхошта интернациональнии атеистически кхетам луча доккха дакъа лоац агитбригадаша. Укх шера бригадашка, отделенешка, шурий-товарни фермашка, совхозий центральни усадьбашка 31 концерт деннад агитбригадий доакъашхоша.

Традици а хинна дIаэттад районе ялат леладечун дезале дIаэцар, коммунистически къахьегама ударника цIи ялар, пенсе накъаваккхар санна дола денош торжественно чакхдахар. Къаьстта наха юкъе даьржа а шерра хьаллоацаш а да «Ялат, комсаш чуийца балара денош».

Бахача наха дына духьалара кхетам балара юкъе шерра дакъа лоац партийни, комсомольски органаша, «Знание» общества отделене, кхалнаьха совето, иштта кхычар.

Советски Эскаре водар накъаваккхар, паспорташи комсомольски билеташи хьаэцар, хьзхулача кердача дезала торжественни регистраци яр санна дола гIулакхаш ду Надтеречни, Знаменски, Братски культура цIеношка.

Района къахьегамхошта дуккхача хана дег чура яргьяц Брестски крепоста тIом беш хиннаращца яь сайре - вIашагIкхетар. Ветеранаша гулбеннараштa дийцар тайп-тайпара къамех болча бIухоша моастагIчоа духьала баьча тIемах, вежарий доттагIалах. Брестски крепосте тIом баьча царна хетадаь доккха концерт оттадиэ художественни самодеятельноста артисташа.

Бакъда, белгалдаккханза далац Iилма атеизмана пропаганда яра гIулакх ерригача библиотекашеи клубашеи цхьатарра дика лелаш ца хилар. Кхоачамхилла чакхъяхац тематически сайренаш, дагахьара журналаш, дына духьалара мероприятеш.

Ма-могга сихагIа долаш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш атеистически, интернациональни кхетам балар болх тоабелга — районни культура учрежденей керттера гIулакх лерхI оаха. из кхоачашдара низ ца кхобеш къахьега дага а да.

М. ТАРАМОВА, Надтеречни райисполкома культура отдела инструктор.

БОЛХ БЕШ Я ШАХМАТНИ КЛУБ

Ши шу да химикий культура Двореце шахматни клубо болх бу. Юххьанца клуба балха юкъе дакъа лоацаш пхи саг мара вацар, хIаьта хIанз шахматаш езараш 20 саг ва. Уж ба №№ 31, 52, 57, 58 йолча школай дешархой. КIирандийнахьа уж болча баьхке хул шефаш — Октябрьски района пионерий Дворецa бераш.

Шахматаш езарашта мел эша хьалаш долаш да цу сакъердамеча спорта къайленаш Iомаяра. Къонача шахматисташта каст - каста советскии доазол дехьарчеи гIорбаьннача шахматистех йола лекцеш еш, шахматни теори Iомаеш занятеш ю, тайп - тайпара дебюташ чакхйоах.

Клуба доакъашхоша турнирашка дакъа а лоацаш лакхъю шоай спортивни разрядаш. ЙиълагIа разряд яккха гIерташ ба турнире дакъа лоаца цхьоалагIча классе деша багIа Гузеев Игорь. Степаненко Сережа, деша ваха ха йоаца Мальцев Эдик. ЙиълагIа разряд лелаераш — Цобанов Хусейн, йиэкарий КитаевгIар Олеи Маринеи, иштта кхыбараш кхоалагIа разряд яккха гIерташ ба.

Март бетта клубера массехк саг дакъа лоацаш хилар города Грозне хьалхле яккхара къовсамашка. Дика говзал гойтар цига шахматисташа Р. Уциева, А. Егорова, И. Шопина, кхычар. Дуккхачар цига чIоагIийр 2 - гIа разрядаш.

В. ЖУК - ТРИПОЛИТОВ, клуба кулгалхо.

АВСТРАЛИ. Сиднее демонстраци хиннай. Цига дакъа лоацаш хиннараша Австрале экономически политически вахара США еш йола влиянилгI ца ялийтара тIаерзаяьча мехка правительства политикана критика йир.

СУРТА ТIА: Сиднее демонстраци йолча хана.

ЮПИ — ТАСС телесурт.

ДIАХО НИКЪ БЕШ Я «БРОНЕНОСЕЦ «ПОТЕМКИН»

Цхьанна а хана, цхьанна а халкъа ца хиннача тайпара дика фильм а лаьрхIа тIанйцад из. Из экранашка арадаьнна шозткъе итт шу дизар хIанз дIахьакхаш да.

«Броненосец «Потемкин» яха кинолента чакхдала еррига а 70 минут мара эшац, цхьабакъа экрани ханарча цу лоацача кино фильмах лаьца эзарнаш язъянь бIаьш киноведаш цецбаьха ца Iеш, укх 50 шера деган тохадолийт еррига континенташкарча зрителий а.

Цхьадолча мехкашка хьокхийташ дацар из лента, кхом ца хеташ цензуро кегдора из, хIаьта а экранашка дIакхоачар «Броненосец». Доазол дехьара цун эггара тIехьара премьера 1974 шера мае хилар «Империал» яхача Лиссабона доккхагIдолча кинотеатре Португалера фашистски режим дIаьяьккха кIира доаллашехьа а.

...1925 шера декабря Iуйрийна гIорваьнна саг а волаш сомаваьлар 27 шу даьнна хинна режиссер Сергей Эйзенштейн: цу сарахьа «Броненосец «Потемкин» яхача фильмага хьажар хилар. Эггара хьалхарча эрсий революце (1905 — 1907 шш.) ткъо шу дузаш даьд из картина къонача Эйзенштейна. Революце сийлахь-йоккхий идеяш воккхача художника дег чу гIолла чакхъяьннай. Революцех йола Поэма хьахкеллай Эйзенштейна.

Цун кинематографически мугIараш кхетадеш хилар цIеккий бос бе-бе болаш, бе-бе метташ ледеш болча миллионаш наха. Иштта массаза а кхетадеш хул сага цIена дог уйла, бакъдар. ХIаьта из дар, цхьабараш боабеши кхыметтел эшаши гIайгIа хулаш хиннаяле а, нах массаза а нийсхонга кхача гIерташ хинна хиларах дола бакъдар.

Фильмо дийцар «Князь Потемкин Таврический» яхача броненосца тIара Iаьржача форда морякаша яьча восстанех. Революционни талгIи бердага, город Одессе мишта кхаьчай. Паччахьа Iаьдала къизалах.

ХIанзарча масштабашка диллача доккха доацача картина тIара керда хIамаш кIезига корадагIац киноша меттел, искусства кхыча тайпаша а укх шовзткъе итт шера пайда эцаш. Эггара тIехьара масал — Париже гойташ латта, гIорваьннача режиссереи актереи Робер Оссейна оттаяь, цо ше яьхачох, Эйзенштейна произведене дог ураоттадарах оттаяь «Броненосец «Потемкин» яха спектакль.

Цхьабакъда эггара лакхагIа йолча профессионализма мухьарца белгалдаьккха Iийнадац фильм. «Замаш хувцаялара искусство, — йоах дунен кино теоретика Виктор Шкловске, — мукъаяьннача пехкаша кIоаргга садаккхара искусство — иштта да «Броненосец «Потемкин»... Даим хургйолча къонала лента да из».

ХIаьта а ха дIаяхаро эргалонаш яьй цунна. Алхха технически хьисапера эргалонаш. Пленкана мегаш йола ха 40, тIехьъяьлча а 50 шу мара лархIац. Из ха чакхъяьннай. Цу тIа а хIанзарча кинопродукцеца нийсйича хIанз къаьстта холуш да пленкана цу хана яь обработка хIанз мегаш йоацилга. Искусства дерригача дуненна эшаш дола картина керддаккха лаьрхIар. «Броненосеца» копеш дадача дерригача мехкий синематекашка кхайкаб советски специалисташ. ДиззагIа дола копеш кхаьчад Берлинереи Нью-Йоркереи. Хьагул а даь, лентана дIатIатехад 50 кадр. Цу дерригача хIамаша йиш хилийтай юххьанца ше хиннача тайпара из юха меттаоттаде.

ХIанзардараш морг да хIанз лента: секунде, 20-ча шерашка санна 18 кадр а ца доаккхаш. 24 кадр сиха доаккхаш кердагIча пленка тIа дIатIадаькхад из (вешта аьлча экрана тIара нах «уда я ца удаш», леттIа леларгба).

Цхьабакъда керттердар-м кхычох латт. Хоаш ма-дарра «меттаза» фильм хиннача «Броненосец «Потемкинга» хIанз мотт лебейт. Цу тIа Евгений Мравинске кулгал а деш Ленинградски филармоне симфонически оркестро Дмитрий Шостаковича музыка лекх.

Борис БЕРМАН, АПН корреспондент.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — Бт. Дукха еза стихаш. Московски дешархоша дIаоал советски поэтий произведенеш. 10.15 — Скворонский. «Коч ювхаш яьй из» яха телевизионни спектакль. 14.45 — «Йоккхий гIишлош хьалъечара балха денош» яха кинопрограмма. 15.45 — ХIанзарча советски литературацара Ленина образ. 16.45 — Бт. «Кама тIара автоград» яха телеочерк. 17.15 — Бт. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «Деррига хар лов сона» яха киножурнал. 18.25 — «Котало» яха полевая почта. Передача дIахьу Советски Союза Турпала, йоазонхочо Карпова. 18.55 — Бт. «Халкъа творчество» яха телеобозрени. 19.40 — «УльяновгIар дезал» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Александр Твардовский» яхача телевизионни документальни фильма премьера Автор ва йоазонхо Симонов. 22.30 — Бт. КIалтохаргах латара Европа чемпионат. Ленинградера передача. Пиcтеньача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн гIалгIайн меттала). 18.20 — «Православи обрядий лаьттара чIоагIало» яха беседа. 18.30 — Музыкальни заставка. 18.35 — Республика керда гIишлош хьалъеча. Бахархошта дукхагIа цIенош хьалде (гIалгIай меттала). 18.55 — Телехьажархой письмойх дола гIулакхаш кхоачашдаьд. 19.10 — Лунен халкъашта юкъера обозрени. 19.25 — Республика кхашка сиха а дика а ялатэш дIале (гIалгIай меттала). 19.35 — Документальни фильм. 20.00 — Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт.

21 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — Бт. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 10.15 — «УльяновгIар дезал» яха художественни фильм. 11.35 — Бт. «Халкъа творчество» яха телеобозрени. 14.40 — Бт. «Сигалеи белажаш тIехь» яха телевизионни документальни фильм. 15.10 — Бт. «СССР-а халкъий иллеш а халхараш а. 15.40 — Бт Шахматни школа. Разрядникий класс. 16.10 — Литературин вIашагIкхетар. Анна Зегерс. 17.00 — Бт. Iилманхочоа дош да. Социалистически Къахьегама Турпала, академика Амбарцумяна выступлени. 17.15 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — Юртара горизонташ. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Самукъане ноташ. 18.30 — Партеи хIанзарча ханеи хьакъехьа дола ленински Iилма. 19.00 — Бт. Хоккеях йола дунен чемпионат. Финальни группай доакъашхой матч. Польшера трансляци. Перерывах — 1. «Спортлото» тираж. 2. КIалтохаргах латара Европа чемпионат. Ленинградера передача. 21.15 — «Ха» Информационни программа. 21.45 — Бт. Штрауса произведенецара концерт. 22.30 — Бт. Хоккеях йола дунен чемпионат. Финальни группай доакъашхой матч Польшера трансляци. Перерывах — 1. Кердадараш. 2. КIалтохаргах латара Европа чемпионат. Ленинградера передача.

II ПРОГРАММА

18.00 — Атеизма лардаш дешархошта дIайоваийта. 18.15 — Къахьегамца сий долаш ва саг. «Новосельский» совхоза комсомольско - кагирхой бригада бригадир Мударов а «Орджоникидзевский» совхоза слесарь Исаев а (нохчий меттала). 18.30 — Фильм. 18.35 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн нохчийн меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама 19.00 — Шун письмойх дола концерт. 19.30 — «Ленин Октябре» яха художественни фильм.

РАДИО

20 апрель

6.30 — «Юртара Iуйре». БIаьстан кхашкара балхаш (эрсий меттала). 6.50 — «Граждански оборона хьакъехьа—бахархошта» яха беседа (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала). 9.00 — «Исторе бакъдар, доазол дехьарча гIулакхий бакъдар» яха Ковалева беседа (эрсий меттала). 9.15 — КПСС XXV-ча съезда соцамаш кхоачащде. «Идейно кхетама балха керттера декхар да коммунистически хьисане дуне довзаш нах вIаштIехьбахар» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — «ХIанзара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — Тха почта (эрсий меттала). 16.15 — «Чечингводстрой» хий дехкараш болча» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — Социалистически ахье хьалхалаттараштa доле концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

21 апрель

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Вежарий республикашка. Дагестанера передача (эрсий меттала). 8.50 — Инструментальни ашараш (нохчий меттала). 9.10 — «ИйслагIча пятилетка итогаш а парте экономически политика керттера декхараш а» яха экономически Iилмай доктора, профессора Костина беседа (гIалгIай меттала). 9.25 — «Пищемаш» заводера передача (гIалгIай меттала). 9.35 — Ашараш. 9.40 — Интернациональни доттагIлеи радиоклуб (эрсий меттала). 16.00 — Вай лоалахой болча, «Кердача пятилетка къахьегама бIаьсти» яха Минкаилова корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.15 — «Обществои закони» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.45 — «Юртара вахар». ХьажкIаш кхеяра дукхагIа теркам тIабахийта. Шалински района «Предгорный» яхача совхозера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, къулбехьарча районашка кIезиг-дукха догIа а делхаш, бе-беча оагIорахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 13—18. Грозне 15—17 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоана кхаьла а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, къулбехьарча районашка кIезиг-дукха догIа а делхаш, къилбаседехьа дохк а доаллаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 5—10, дийнахьа республика къулбехьарча дакъа тIа 10—15, къилбаседехьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина. 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Заказ № 2896.